

Sámi dieđalaš áigečála

Sámi dieđalaš áigečála

1/2013

Doaimmahan

Jussi Ylikoski, Lene Antonsen, Vuokko Hirvonen,
Johan Klemet Kalstad ja Mikael Svonni

Sámi diedalaš áigečála

Sámi diedalaš áigečála almmuha diedalaš artihkkaliid, girjeárvvostallamiid ja eará čállosiid sámi servodaga, kultuvrra, giela, historjjá ja eará Sámi ja eamiálbmogiid guoski fáttáid birra. Áigečállaga almmuhit Sámi allaskuvla ja Norgga ártkalaš universitehta Sámi dutkamiid guovddáš ovttas. Diedalaš áigečállagii ja lágádusaid Norgga registaris Sámi diedalaš áigečála lea diedalaš almmuheami nuppi, bajimus dásis <<http://dbh.nsd.uib.no>>. Artihkkalat ja eará čállosat, mat fállonuvvojit Sámi diedalaš áigečállagii, galget leat čállojuvvon man nu sámegillii, ja dat eai galgga leat jorgaluvvon eará gielain. Sámi diedalaš áigečála čállinrávvagat gávdnojit áigečállaga neahttasiidduin <<http://aigecala.no>>.

Doaimmahus

Jussi Ylikoski (vældodoaimmaheadji), Sámi allaskuvla; jussi.ylikoski@samiskhs.no
Lene Antonsen, Norgga ártkalaš universitehta; lene.antonsen@uit.no
Vuokko Hirvonen, Sámi allaskuvla; vuokko.hirvonen@samiskhs.no
Johan Klemet Kalstad, Sámi allaskuvla; johankk@samiskhs.no
Mikael Svonni, Norgga ártkalaš universitehta; mikael.svonni@uit.no

Doaimmahusčáli

Arnstein Johnskareng, Norgga ártkalaš universitehta; arnstein.johnskareng@uit.no

Doaimmahusráđđi

Veli-Pekka Lehtola, Oulu universitehta
Hanna Outakoski, Ubmi universitehta
Håkan Rydving, Bergena universitehta
Kaarina Vuolab-Lohi, Oulu universitehta

Norgga dutkanráđđi (Norges forskningsråd) lea dorjon Sámi diedalaš áigečállaga almmuheami.

Sámi diedalaš áigečála is an academic periodical that publishes articles, book reviews etc. on a wide range of topics, originally written in any of the Sami languages. All articles have English summaries. Established in 1994, *Sámi diedalaš áigečála* is published by the Sámi University College and the Centre for Sami Studies at the UiT The Arctic University of Norway.

Sámi allaskuvla, Guovdageaidnu
Norgga ártkalaš universitehta Sámi dutkamiid guovddáš, Romsa
<<http://aigecala.no>>

Gráfalaš bargu: Johan Isak Siri, Sámi allaskuvla
Olggoš: Bjørn Hatteng, Norgga ártkalaš universitehta Sámi dutkamiid guovddáš
Deaddilan: HSL-trykkeriet, Norgga ártkalaš universitehta
ISSN: 0805-4312

Sisdoallu

Marjatta Jomppanen

Koloratiivakonstrukšuvdna Hans Aslak Guttorma girjjiin – davvisámegiela koloratiivakonstrukšuvnna veardádallan suomagielain.....	7
<i>Colorative construction in the works of Hans Aslak Guttorm</i>	27

Johan Klemet Hætta Kalstad

ČSV – sámi nationalistaid dahje sámenašuvnna doaimmalaččaid muitun	29
<i>Remembering ČSV – Saami nationalists or Saami political entrepreneurs.....</i>	48

Koloratiivakonstrukšuvdna Hans Aslak Guttorma girjjiin – davvisámegiela koloratiivakonstrukšuvnna veardádallan suomagielain

MARJATTA JOMPPANEN

Oulu universitehta

Koloratiivakonstrukšuvnna geavaheapmi lea muhtinlágan stiilavuohki, mii buktá ivnni čállosii. Hans Aslak Guttorm geavaha koloratiivakonstrukšuvnna viehka olu ja danin dát artihkal giedahallá davvisámegiela koloratiivakonstrukšuvnna su čállin girjjiid vuodul. Koloratiivakonstrukšuvdna lea ráhkadus, mii govvida guvttiin vearbain dihto dáhpáhusa, nu ahte vuosttas vearba (oaivevearba) buktá ovdan dahkama dahje orruma vuodđoluonddu ja nubbi vearba (koloratiivavearba) addá lassediđuid dáhpáhusas. Goappáge vearbbas lea seamma subjeakta. Davvisámegiela koloratiivakonstrukšuvdna lea seriálavearbalágan ráhkadus, mas guktot vearbbat leat mearkkašumi beales seamma dehálaččat ja syntávssa-laččat finihttavearbbat, mat kongruerejit subjeavttain. Suomagielas fas oaivevearba lea vuodđoinfinitiiva ja koloratiivavearba lea finihttavearba, vuosttaš vearba lea mearkkašumi beales ii-govvideaddji ja nubbi fas govvideaddji vearba.

Fáddásánit: davvisámegiella, grammatihkka, infinihttavearbbat, koloratiivavearbbat, seriálavearbbat

Láidehus

Giedahalan dán artihkkalis davvisámegiela verbála koloratiivakonstrukšuvnna, mas guokte finihttavearbbas hábmejit lihtu. Vuosttažin vearbaliehtus lea ii-govvideaddji vuodđovearba, *oaivevearba*, ja nubbin govvideaddji ekspressiivavearba, *koloratiivavearba*. Goappáge vearbbas lea seamma subjeakta, omd. *Nieida bijadii njaccuhii*. Davvisámegiela koloratiivakonstrukšuvdna ii leat dutkojuvvon nu ollu go ovdamearkka dihte suomagiela, danin veardádalange dán artihkkalis davvisámegiela koloratiivaráhkadusa suomagiela ráhkadussii. Suomagiela koloratiivakonstrukšuvdna ráhkaduvvo oaive- ja koloratiivavearbbas ja ná lea dušše semanttalaččat seammalágan go davvisámegielas. Erohus lea syntávssas, oaivevearba lea infinihttahámis ja koloratiivavearba finihttahámis, omd. *Tyttö* (nom.) *mennä* (inf.) *kipitti* (pret. ol. 3. p.) 'Nieida bijadii njaccuhii'. Giedahalan álggus

koloratiivakonstrukšuvnna ovddit dutkamušaid, dasto koloratiivakonstrukšuvnna vearbaid vuossu ja de ovttas sihke vearbaid morfologiija ja geavahusa.

Koloratiivakonstrukšuvnna goappáge vearbba lea iešgudetlágan funkšuvdna. Vuosttas vearba, oaivevearba, muitala makkár doaimmas dahje orrumis lea sáhka ja nubbi vearba, koloratiivvearba, ivdne oaivevearbba. Koloratiivvearba ovdanbuktá dárkileappot dábi, leavttu dahje aspeavtta appelleremiin lohkki áiccuide, gullui dahje oidnui. Ovdamearkka dihte cealkagis *Elle hálai spinjui* oaivevearba *hállat* muitala, ahte sáhka lea hállamis ja koloratiivvearba *spitnjut* fas muitala mainna lágiin Elle hállá. Son hállá čohka ja alla jienain. Sámegeelas sihke oaive- ja koloratiivvearbbat leat dábálaš vearbbat, mat gávdnojit vuodđosátnegirjiin. Suomagiela koloratiivvearba lea hui dávjá dakkár vearba, mii gávdno dušše dihto suopmanis iige leat ipmirdahtti okto, muhto dušše oaivevearbba oktavuodas, ja juos leage ipmirdahtti, de mearkkašupmi sáhtta leat aivve eará. Ovdamearkka dihte cealkagis *Minä vain siivota huhdoin* 'Mun dušše čorgejin johtilit', koloratiivvearbba *huhtoa* 'fáiput, fadđut, huššat' lea váttis ipmirdit almmá konteavstta haga, ahte lea sáhka čorgemis.

Mu dutkanmateriálan leat Hans Aslak Guttorma girjjit *Koccam spalli*. *Tivtak ja maidnasak* (1940), *Golgadeamen* (1982a), *Rádjajohtin* (1984) ja *Iešnjárgga šiljut* (1986). Dutkanmateriálas gávdnojedje oktiibuot 46 koloratiivaráhkadusa. Ovdamearkacealkagat leat originála čállinhámmis, ovdamearkka dihte girji *Koccam spalli* lea čállojuvvon Sámi Čuvgehussearvvi ortografijain. Dasa lassin koloratiivaráhkadusa vearbba, mat leat merkejuvvon buoiduduvvon bustávaiguin, leat roahkkeruođuid siste dálá čállinvuogi mielde. Lean válljen Guttorma girjjiid iežan dutkanmateriálan danin, go son geavaha koloratiivakonstrukšuvnnaid. Háliidan deattuhit dan, ahte giedahalan koloratiivakonstrukšuvnna nugo dat gávdno Guttorma girjjiin. Su koloratiivakonstrukšuvnna geavaheapmi ovddasta dán artihkkalis davvisámegeela koloratiivaráhkadusa.

Koloratiivakonstrukšuvnna geavaheapmi lea muhtinlágan stiilavuohki, mii buktá ivnni čállosii. Sámegeirječállit orrot geavaheamen hárve koloratiivaráhkadusa. Ovddit dutkamuša (Jomppanen 2011) várás lohken 18 girječállit teavsttaid, oktiibuot 2044 siiddu, ja gávdnen 11 koloratiivaráhkadusa, main gávccii ledje Guttorma girjjiin.

Hans Aslak Guttorm, Oahptii-Hánsa, riegeáidii 15.12.1907 ja jámii 24.3.1992 Vuovdaguokkas. Son barggai oahpaheaddjin Vuovdaguokka álbmotskuvllas jagiid 1939–1969. Guttorm lea čállán maid girjjiid *Čierru jietna meahcis* (1982b)

ja *Šuvvi jahki*, mii lea almmustuvvon postumalaččat Guttorma jápmima maŋŋá 1996:s, muhto dain girjiiin eai lean koloratiivadáhpáhusat.

Ovddit dutkamušat

Davisámegiella

Sámegiella koloratiivakonstrukšuvdna ii leat nu systemáhtalaččat dutkojuvvon go ovdamearkka dihte suomagiella. Iešguđetlágan giellaoahpain koloratiivaráhkadus máinnašuvvo, omd. Nielsen lohká, ahte koloratiivakonstrukšuvdna gullá asyn-dehtalaš ovdabuktimiid jovkui. Dat máksá dan, ahte sánit, mat čujuhit seamma entitehtii, leat maŋŋálagaid iige daid gaskkas leat konjunkšuvdna, ovdamearkka dihte *ovddos maŋás*, *buriiid baháid muosáhit*, *veallá duolbá* ja *čohkká steanžá*. (Nielsen 1979 (1926–1929): 398, 405.) Ovdamearkkain lea jearaldat earenoamážit ráhkadusa geardduheamis. Advearbbat *ovddos* ja *maŋás* gullet giellahistorjjálaččat álgoálggus lokála translatiivva kásusiidda, main leat gárggiidan davvisámegiella s-gehčosa lágan advearbbat, dego *davás* (Sammallahti 1998: 70). Ovdanbuktimis *buriiid baháid muosáhit* lea jearaldat das, ahte vearbba *muosáhit* valensii gullá deavdda, mii lea akkusatiivvas; *buriiid baháid*. Koloratiivakonstrukšuvdna ráhkadussii gullet Nielsena ovdamearkkat *veallá duolbá* ja *čohkká steanžá*, main guokte finihttavearbba govvidit ovttá ja seamma subjeaktaentitehta orruma. Ráhkadusa vuosttas vearba govvida orruma vuogi (*veallát*, *čohkkát*), man nubbi vearba dárkkálmuhttá (*veallá steanžžas*, *deašká*).

Knut Bergsland (1961: 100) ja Klaus Peter Nickel (1994: 399) máinnašeaba giellaoahpasteaskka vearbalihtu (koloratiivakonstrukšuvdna), mas predikáhtas leat guokte maŋŋálas vearbba. Dat kongruerejit subjeavttain ja daid gaskkas ii leat konjunkšuvdna. Maŋit vearba govvida dárkileappot vuosttas vearbba govvidan dahkama dahje orruma šlájá, ovdamearkka dihte *maid don čálát ruccistat*?

Koloratiivaráhkadusa vuosttas vearba lea namuhuvvon maid (vearba)attribuhttan (dán dutkamušas oaivevearba) ja nubbi vearba fas oaivesátnin (dán dutkamušas koloratiivavearba) (Sammallahti 2000: 79; Nickel & Sammallahti 2011: 467). Ovdamearkka dihte cealkagis *Máhtte vuodjá čeasaha* vearba *vuodjá* lea (vearba)attribuhtta ja vearba *čeasaha* lea ovddit vearbba oaivesátni. Sáme-gielas (vearba)attribuhta ja oaivesáni gaskkas lea kongruensa, muhto suomagielas dušše ortnega dáfus nubbi vearba kongruere subjeavttain ja vuosttas lea vuodđoinfinitiiva, mii lea álo seamma kongruerekehtes vuodđohámis. Suoma-

giela stuorra giellaoahppa (ISK 2004: 443) namuha maid vearbábára nuppi vearbba deskriptiivvalaš oaivevearban. Geavahan *oaivevearba*-namahusa vuosttas vearbba, danin go dat almmuha dahkama dahje orruma váldodoaimma, man nubbi vearba (koloratiivavearba) ivdne. Namahusat *oaivevearba* ja *koloratiivavearba* vuodđduvvet koloratiivaráhkadusa semánttalaš dulkojupmái.

Koloratiivakonstrukšuvnna birra sáhttá lohkat suomagillii maid artihkkalis *Pohjoissaamen ja suomen kielen koloratiivikonstruktio vertailussa* 'Davvisámegiela ja suomagiela koloratiivakonstrukšuvnna veardádallan' (Jomppanen 2011: 106–131). Artihkkala sámegiela dutkanmateriála lea unnit (11 koloratiivakonstrukšuvnna) go dán artihkkalis (46 koloratiivakonstrukšuvnna), vaikko materiála sisttisoallá mángga girječálli teavsttaid, de stuorámuš oassi dain gávdnu Hans Aslak Guttorma teavsttas (8/11). Nuba dán artihkkala čállima motivašuvdnan lea vuosttažin gávnnahit, man olu koloratiivaráhkadusaid sáhttá gávdnat Guttorma čállin girjjiin ja nubbin, leatgo fuomášumit koloratiivakonstrukšuvnna seammassullasaččat 46 koloratiivaráhkadusa vuodul go 11 vuodul. Sihke ovddit artihkkala ja dán artihkkala fuomášumit davvisámegiela koloratiivakonstrukšuvnna leat seammassullasaččat. Ođđa gávnnaheamit leat earet eará dat, ahte koloratiivaráhkadusa vearbba sáhttet leat maid jorgguortnegis, koloratiivavearba vuosttažin ja oaivevearba nubbin, ja koloratiivavearba lea dábálaččat govttestávvalvearba.

Suomagiella

Koloratiivaráhkadus gávdno maid sámegiela fuolkegielain. Pauli Saukkonen (1966: 134) čállá, ahte ráhkadus geavahuvvo buot eará nuortamearasuopmelašgielain earet liivagielas. Namahusa *koloratiivakonstrukšuvdna* lea álgoálggus geavahan Ahti Rytönen, gii evttohii namahusa *Virittäjä*-bláđis 1937:s (Rytönen 1937: 103–104). *Koloratiivvalaš* lei dan áigge ođđa namahus deskriptiivavearbaide. Lei dárbu váldit geavahussii ođđa tearpma, danin go deskriptiivvalaš áddejuvvui mearkkašumi bealis vearban, mii govvida dušše jiena, nugo *tulla kolista* 'boahit skállat', *mennä rytistä* 'mannat ruohčat'. Dán áigge doahpagis *deskriptiivvalaš* lea viidásut mearkkašupmi. Dat sáhttá govvidit ovdamearkka dihte lihkanvuogi dahje oaidnoáicama, muhto dasa gullá hui dehálaš elemeantan maiddái dovdu (Mikone 2002: 129; Sivula 1989: 165).

Rytönen (1937) namuha koloratiivakonstrukšuvnna leat guokte oaivešlájá: verbála *konstruktio colorativa verbalis* ja nominála *konstruktio colorativa nomi-*

nalis. Verbála juohkása velá guovtti jovkui: *infinitivus cum verbo colorativo*, mii lea infinihttavearba ja finihttavearba lihttu, *puida* (INF) *pätkivät* (3ML-pätkiä-IMPF) 'gordnet huškot (garrasit)' ja *verbum finitum cum verbo colorativo*, guovtti finihttavearba lihttu, *puiivat* (3ML-puida-IMPF) *pätkivät* (3ML-pätkiä-IMPF) 'gordnet huškot (garrasit)'. Dát manjit dáhpáhus lea seammalágan go davvisáme-giela koloratiivakonstrukšuvdna. Nominálakonstrukšuvdna, *constructio colorativa nominalis*, juohkása maid guovtti jovkui: *genetivus cum nomine colorativo*, mas sátnelihttu nubbi lađas lea genetiivvas, *kirveen kuokka* 'ákšu guohkki', ja *nominativus cum nomine colorativo*, mii sulastahtá goallossáni, *kirveskuokka* 'ákšoguohkki'. Goappáge ovdanbuktimis, *kirveen kuokka* ja *kirveskuokka*, lea seamma mearkkašupmi 'fuones, basttehis ákšu'. (Rytkönen 1937: 103–104.) Rytkösa meroštallamiin boahdá bures ovdan dat, ahte suomagielas koloratiivaráhkadusa nuppi oasis lea dábálaččat suopmansátni, man mearkkašumi sáhttá ipmirdit dušše dihto suopmana hubmi ja muđuid dušše dihto cealkkakonteavsttas. Ovdamearkka dihte vearba *pätkiä* mearkkašupmi dábalaš sátnegirjjiin lea 'boatkut' ja *kuokka* mearkkašupmi lea 'guohkki', bargobierggas.

Setälä (1987 (1880)) giellaoahpas máinnašuvvo dušše *infinitivus cum verbo colorativo* -tiippasaš ráhkadus (infinihttavearba ovttas finihttavearbbain). Vuodđoinfinitiiva (mii ovdal lea gohčoduvvon 1. infinitiivan) lea meroštallojuvvon deskriptiivavearba oktavuodas gorreinfinitiivan (suomagillii *suhteen infinitiivi*), ovdamearkka dihte cealkka *Hän juosta hölköttää* 'Son viehká šonkkuha' dárkkuha dan, ahte son šonkkuha viehkama dáfus. (Setälä 1987 (1880): 40.) Suomagiela stuorra giellaoahpas (ISK 2004) *infinitivus cum verbo colorativo* -tiippasaš ráhkadus (infiniitiivavearba ovttas finihttavearbbain) lea árvvoštallojuvvon albma koloratiivaráhkadussan ja *verbum finitum cum verbo colorativo* -ráhkadus (finihttavearba ovttas finihttavearbbain) albma ráhkadusa variántan. Giellaoahppa máinnaša ráhkadusa ovttas eará maŋŋeoassepredikáhtaiguin. (ISK 2004: 443.) Penttilä mielde koloratiivakonstrukšuvdna gullá bálddalas sátnelihtuid jovkui ovttas eará geardunráhkadusaiguin (Penttilä 2002 (1958): 564–566). Penttilä geahččá koloratiivaráhkadusa seamma láhkai go Nielsen, gii lohká ráhkadusa gullat asyndehtalaš ovdabuktimiid jovkui (gč. maid Ojutkangas 1998: 110).

Suoma koloratiivakonstrukšuvdna lea dutkojuvvon eanaš aivve girječálliid teavsttain. Ovdamearkka dihte F. E. Sillanpää, Joel Lehtonen, Veikko Huovinen, Anu Kaipainen, Väinö Linna, Kalle Päätalo ja Pentti Haanpää leat geavahan ráhkadusa stiilaneavvun (Iisa 1965; Havo 1966; Korhonen 1967; Sivula 1989: 168–175; Gardemeister 2005; Rääpysjärvi 2005). Ođđaseamos dutkamuš lea dahkkon Unto

Eki čállin meahcebidvodománas *Hirventappopaikka* (Heikkinen & Voutilainen 2009). Sivula (1989) árvala, ahte soames girječállit geavahit nu olu koloratiivaráhkadusaid, ahte sii leat lávken muhtin norpma badjel ja dalle koloratiivaráhkadus šaddá stereotiippalažžan. Son atná norbman koloratiivakonstrukšuvnna gaskamearálaš gávdnoma dihto guovlluin. Nuortasuopmelaččat geavahit eambo govvideaddji sátneráju go oarjesuopmelaččat, muhto indiviida erohusat leat stuorrát. (Sivula 1989: 171, 180–181.)

Koloratiivakonstrukšuvnna albmoneapmi lea maid dutkojuvvon. Suomagiela cealkkaoahpa arkiivamateriála vuodul ráhkadus gávdnolles Suoma guovllus, muhto koloratiivakonstrukšuvdna lea hárvanaš juoba dain suopmaniin, gos dat lea eanemustá gávdnomis dahjege Nuortabađaeatnama ja Savo guovllu suopmaniin. (Koistinen 2001: 103.) Koloratiivakonstrukšuvnna geavahus laktása dihto guovlluin Suomas hubmojuvvon suopmaniidda. Olu dutkamušat leat dahkkojuvvon dihto suopmana vuodul. Ovdamearkka dihte Luttinen (2000) lea čállán pro gradu -dutkanuša Davvi-Savo guovllus hubmojuvvon suopmana vuodul. Koloratiivakonstrukšuvdna leage leamaš earenoamáš bivnnuhis fáddá oahppočájánasain (Iisa 1965; Havo 1966; Korhonen 1967; Luttinen 2000; Gardemeister 2005; Rääpysjärvi 2005; Hamunen 2007).

Vaikko čálán davvisámegiela ja suomagiela koloratiivakonstrukšuvnna, háliidan deattuhit dan, ahte doaba koloratiivaráhkadusa ii leat oktílaš sáme- ja suomagiela gaskkas. Sámegeielas sáhtášii aivve bures geavahit namahussan *geardunráhkadus*, danin go vearbábárra goabbáge oassi lea finihttahámis ja dásseárvvus gaskaneaset ja dasa lassin koloratiivavearbba ja neutrála oaivevearbba gaskasaš ortnet muhtumin variere. Suomagiela koloratiivaráhkadusa sáhttá dulkot nie, ahte lea jearaldat mearusoasi (vuodđoinfinitiivva) ja (semánttalaš) deavdaga (finihttavearbba) kombinašuvnna.

Koloratiivakonstrukšuvnna oaivevearba

Koloratiivakonstrukšuvnna oaivevearba lea dábálaččat vearbalihtu vuosttas vearba, ii-govvideaddji vuodđovearba, mii almmuha makkár doaimmas dahje orrumis lea sáhka. Gieđahalan dás oaivevearbba morfologalaš hámi ja semánttalaš funkšuvnna.

Suomagiela koloratiivaráhkadusa oaivevearban leat dábálaččat guovttestávvalvearbbat, dego *juosta* (*juoksen*) 'viehkat' (viegán), *mennä* (*menen*) 'mannat'

(manan), *tulla (tulen)* 'boahit' (boadán) (Luttinen 2000: 9–11; Hamunen 2007: 44–45; Heikkinen & Voutilainen 2009: 156). Dasa lassin suomagiela oaivevearbbat orrot leamen dávjá suorggitkeahtes hámis, dego *ajaa* 'vuodjit', *sanoa* 'dadjat'. Sámeielas koloratiivaráhkadusa oaivevearba sáhtta leat guovtte- dahje mánggastávvalvearba, mii lea suorggiduvvon dahje suorggitkeahtes hámis. Sámeielat dutkanmateriálas guovttestávvalvearba *vázzit* lea dábáleamos, mii gávdno viđa geardde vuodđohámis ja oktii suorggiduvvon hámis *vázzilit*. Juos geahččá *vázzit*-vearbba dábálašvuoda olles dutkanmateriálas, de dat gávdno dušše guđa geardde 46 oaivevearbba joavkkus. Nuba sámeigiela oaivevearbba meroštallamis galgá váldit vuhtii eambo vearbba mearkkašumi go dan leago dat guovtte- dahje mánggastávvalvearba ja dan, mii lea vearbba mátta. Ovdamearkka dihte, juos čálus muitala guolásteamis, de koloratiivaráhkadusas leat dakkár oaivevearbbat dego *suhkat*, *goarknut*, *golgat* ja *hoigat*.

Oaivevearbba govvidan doaibma lea dábálaččat juoga konkrehta, man sáhtta áicat, oaidnit dahje gullat. Suomagiela oaivevearba govvida dávjá juogo lihcadeami (*ajaa* 'vuodjit', *mennä* 'mannat', *juosta* 'viehkat', *kävellä* 'vázzit'), eará doaimma (*sanoa* 'dadjat', *itkeä* 'čierrut', *lypsää* 'bohčit') dahje orruma (*olla* 'leat', *seistä* 'čuožžut', *maata* 'veallát') (Luttinen 2000: 12–14; Hamunen 2007: 44–45; Heikkinen & Voutilainen 2009: 156). Aivve seamma láchkai sámeigiela materiálas oaivevearba govvida lihcadeami dego *mannat*, *vázzit*, *suhkat*, *goarknut*, *gállit*, *gurput*, *golgat*, *viehkaliit*, *vuojašit*, *hoiggadit*. Dutkanmateriálas leat maid oaivevearbbat, mat govvidit eará doaimma, dego *gaikut*, *borrat*, *geahččat*, *moddját*, *čaipmat*, *hállat*, *ciellat*, *gullot*, *duoldat*, *govdat*, *ciellagoahit*, *boagustit* ja vearbbat, mat govvidit orruma, dego *oadđit*, *guvrát*, *veallát*. Dáid mañit vearbbaid sáhtta diedusge lohkat maid vearbbaide, mat govvidit eará doaimma. Suomagiela koloratiivakonstrukšuvdna oaivevearban sáhtta leat maid vearba *olla* 'leat', muhto mu dutkanmateriálas ii gávdnon *leat*-vearba goappáge oasis koloratiivaráhkadusa vearbalihtus.

Luttinen lea fuobmán, ahte suomagiela oaivevearbba gaskkas eai leat vearbbat, mat gullet ođđaáigásaš eallimii, dego 'čállit', 'sárgut' ja 'govvet' (Luttinen 2000: 14–15). Iešalldes ovdamearkka dihte vearba *kirjoittaa* 'čállit' lea aivve dábálaš vearba suomagiela koloratiivaráhkadusas dego sámeielas maiddái. Nappo koloratiivakonstrukšuvdnain sáhtta bures govvidit maid ođđaáigásaš eallima, *Maid don čálát rucčistat?* (suomagillii *Mitä sinä kirjoittaa räpellät?*) (Nielsen 1979 (1926–1929): 405), *Maid don čálát ruzat?* (suomag. *Mitä sinä kirjoittaa räpellät?*) (Nickel 1994: 399) ja *Áiggui juoidá čálistit ruzistit* (suomag. *Aikoi jotain kirjoitella räpeltää*) (Einejord 1986: 54). Mañimus cealkagis lea futuvrralaš mearkkašupmi,

oaivevearba *čálistit* dievasmahtta veahkkevearbba *áigut*. In gávdnan ovttaga ovdamearkka koloratiivaráhkadusas, mii livččii čujuhan boahhteáigái Guttorma čállin girjjiin. Dábálaččat sámegiela dego maid suomagiela koloratiivakonstrukšuvdna geavahuvvo čujuhit dáhpáhussii, mii lea juo dáhpáhuvvan dahje dáhpáhuvvamin.

Mu dutkanmateriála vuodul oaidná dan, ahte koloratiivakonstrukšuvdna lea sámegielas hui produktiiva ráhkadus, man sáhtta ráhkadit juohke vearbba. Ja juos lea dárbu suorggidit vearbba, de dan sáhtta maid bures dahkat. Stuurámus oassi oaivevearbbain leat suorggitkeahces hámis, 38 stuhka 46 vearbba joavkkus. Suorggiduvvon vearbain, mat leat gávccii, inkoatiivavearbbat ('gii nu álgá dahkat juoidá') hábmejit stuurámus joavkku, vihtta stuhka, ovdamearkka dihte *vázzilit*, *ciellagoahhtit*, *viehkaliit* (guktii), *suhkaliit*. Okta ja seamma vearba sáhtta gullat guovtti suorggiduvvon vearbaid jovkui, dego *vázzilit* (< *vázzit*) lea sihke inkoatiivavearba ja subitiiva-deminutiivavearba, mii máksá dan, ahte gii nu vuolá *vázzit* ja *vázzá* oanehis mátkki, ovdamearkka dihte cealkagis (1) lea oaivevearban *vázzilit*. Eará suorggiduvvon vearbbat leat kontinuatiivavearbbat *gorkijodit* (< *goargijut*) 'goargijut bajás veahá, guhká dahje dávjá', *hoiggadit* (< *hoigat*) 'hoigat veahá, guhká dahje dávjá' ja deminutiivavearba *vuojašit* (< *vuodjit*) 'vuodjit vehá guhkes áiggi', ovdamearkacealkagis (2) (Nickel & Sammallahti 2011: 552, 561–562).

- (1) *Go ledje geargan šuddideames ja coahlames, vázziledje skoahpagohte fas orostallanrohtui, sisttehat skohče, gápmagat gonjke, fárdá huškkui ja niibi boahkan vuolde mášohuttai.* (Guttorm 1984: 48–49.)
- (2) *Muhto garrasut fárdá leai vel su vieljas, guhte vuojašii gieldduhii [vuojašii gealdduhii] Álddagasdámmáin.* (Guttorm 1984: 53.)

Stuurámus erohus davvisámegiela ja suomagiela koloratiivaráhkadusaid oaivevearbba struktuvrras lea dat, ahte suomagiela vearba lea dábálaččat suorggitkeahces guovttestávvalvearba muhto sámegielas eai leat dakkár ráddjehusat. Koloratiivaráhkadus lea produktiiva sámegielas, muhto nu ii leat suomagielas. Luttinen (2000: 14–15) čájeha iežas dutkamušas, ahte ođđaáigásaš eallimii gullevaš vearbbat eai gávdno suomagiela koloratiivaráhkadusa oaivevearbbaid siste. Ráhkadus lea nappo suoma čállingielas geađgiluvvan iige produktiiva. Dasa čujuha maid čanus dihto guovlluud suopmaniidda.

Koloratiivakonstrukšuvna koloratiivavearba

Suomagielas koloratiivaráhkadusa ortnegis nubbi vearba, koloratiivavearba, lea dávjá golmma- dahje mánggastávvalvearba (Heikkinen & Voutilainen 2009: 156, 158; Jarva 2008: 16; Hamunen 2007: 20–22; Jarva & Kytölä 2007: 258–264; Rääpysjärvi 2005). Luttinen (2000) dagai su iežas dutkanmateriála vuodul dakkár fuomášumi, ahte viggamuš golmmastávvalvearbba hápmái lea nu garas, ahte hubmi vällje dihto sojahanhámi, ovdamearkka dihte son joraha guovttestávval koloratiivavearbba golmmastávvalvearban. Vai son juksá dan, de geavaha finihttavearbba sadjái vearbba passiivahámi dahje MA-infinitiivva illatiivva, ovdamearkka dihte *kävelläl lompsimmaan pro kävellä lompsia* 'vázzit loamput' dahje supiinna (perfeaktaráhkadusa váldovearba) *sannoov veäntännä pro sanoa vääntää* 'dadjat lossadi' (Luttinen 2000: 37, 84–85). Sámegeielas ii leat oaidnimis seamma tendeansa bágget koloratiivavearbbas stávvalmeari guhkibun go dat lea. Dan sadjái sáhtta fuobmát, ahte koloratiivavearba lea dábálaččat guovttestávvalvearba. Dutkanmateriálas guovttestávvalvearbbat koloratiivavearban leat eanetlogus 27/46, dain sáhtta namuhit ovdamearkka dihte *stirrát, siđvát* (3), *spitnjut, skillat, vielgát, suhkat, jorrat* ja golmmastávvalvearbbain *šleangguhit, guvrulit, runddistit, gaikodit, vildihit* ja *nihlistit* (4).

(3) *Juoksa smiehtadii, moddjai siđvai* [moddjái siđvai] *bassodeai njáhkasis, mi bassenmuorgeažes šnjiraidii ja civkkii.* (Guttorm 1984: 58.)

(4) *Ja boagustit nihlistit vel geafes olbmuid [...].* (Guttorm 1984: 64.)

Davvisáme- ja suomagiela koloratiivavearbbat spiehkastit nubbi nuppis maid muđui go morfologalaččat. Čalbmái čuohcci erohus lea dat, ahte suomagiela koloratiivavearbbat gullet dábálaččat dušše muhtin suopmanii ja vearbaid mearkkašumi ii ipmir dahje lea hui váttis ipmirdit konteavstta haga, ovdamearkka dihte *humputtaa* 'dahkat juoidá dušši'. Koloratiivavearbaid dulkomii dárbbša veahkkin oaivevearbba mearkkašumi (Jarva & Kytölä 2007: 258).

Sámegeielas koloratiivavearbaid mearkkašumi sáhtta bures ipmirdit okto, oaivevearba ja konteavstta haga. Orru leamen nu, ahte koloratiivavearbaid mearkkašumi ipmirdeapmi lea hálli suopmanis gitta. Guokte Badje-Deanu suopmana hálli dovddaiga measta buot daid koloratiivavearbaid, maid lean geavahan dán artihkkalis, earet vearbba *vildihit*. Dasa lassin sudno mielas stuorra oassi koloratiivavearbbain ledje aivve dábálaččat, maid sáhtta geavahit okto. Sámegeiela

oaivevearbbat ja koloratiivavearbbat vearbbat gávdnojit maid davvisámeigiela sátnegirjiin (omd. Sammallahti 1989, 1993; Vest 1995).

Muhtimin maid suomagiela koloratiivavearbbat leat dábálaš giela vuodđovearbbat, mat goit ožžot koloratiivaráhkadusa oassin dihto mearkkašumi, mii spiehkka vuodđomearkkašumis, ovdamearkka dihte *He katsoa napittivat* 'Sii gehčče gaifáhedje', vearbbas *napittaa* leat guokte mearkkašumi 'boaluhit' ja 'gaifát', main vuosttas lea dábáleabbo (Heikkinen & Voutilainen 2009: 137). Vearbbaid mearkkašumi dáfus goabbáge koloratiivaráhkadusa vearba lea dehálaš, vai sáhttá ipmirdit cealkaga sisdoalu.

Koloratiivakonstrukšuvnna dutkamušas geavahuvvojit tearpmat *deskriptiiva-*, *ekspressiiva-* ja *onomatopoehtalaš vearba* (ekspressiivavearba). Leat leamaš ollu ságastallamat dain tearpmain (omd. Saarikivi 2009: 138), muhto fáttá dárkilet guorahallan ii leat relevánta dán oktavuodas. Tearbma *deskriptiivvalaš* lea mearkkašumi dáfus govvideaddji, ovdanbukti dahje muitaleaddji. Onomatopoehtalaš vearba áddestallá jiena, dego *guhkkat* ja *šávvat*. Suomagiela koloratiivaráhkadusas geavahuvvojit deskriptiivavearbbat iešguđetlágan jienaid govvideapmái, *nauraa rákättää* 'čuibmá reašká'. Dábálaš lea maid govvidit lihcadeami ja jienaid, mat gullojit olggosbuktima oktavuodas *mennä kolisti* 'manai šloaŋkkuii'. (Sivula 1989: 168–170.) Seamma láhkai lea sámegeielas maiddái, lihcadeami jietna gullo koloratiivavearbbas, nugo *vázziledje skoahpagohte* (1), *sugai julai, gaikkui ruožai, hoigadedje šávahedje*. Dahkama jietna gullo maiddái nugo ovdamearkacealkagiin (5) ja (6) gullo borrama jietna.

- (5) *Hállen vel – go das boraiga meavskkuiga, ahte galgabeahhti dál mannat eadnaseatte veahkkin, ammal dat jat dárbbáša jeagelseahkkaguoddiid, go liemastit ain lávii Káreš geassemánusge.* (Guttorm 1984: 64.)
- (6) *Muhto vástádus ii gullon, dasgo Aapo ja Ándaras hálešteigga ain boaššobeavddi guoras ja boraiga šlubaiga.* (Guttorm 1986: 64.)

Mikonea (2002) mielas deskriptiivavearba govvida entitehta maid oaivevearbbaha, masa dat čujuha. Dalle go koloratiivaráhkadusa goabbáge vearba govvida seamma entitehta, de govvideami mearkkašupmi deattuhuvvo geardduhemiin (Mikone 2002: 29). Nuppe dáfus ovttá ja seamma koloratiivavearbbas sáhttet leat guokte sierra mearkkašumi, dego *nostaa kihauttaa* 'loktet bajás guovlluid', *nauraa kihauttaa* 'čuibmat šávihit', dasa lassin vearba *kihauttaa* sisttisdoallá mearkkašumi 'dahkat juoidá hui jođánit' (Räpäysjärvi 2005: 47–48; Jarva 2008: 18–19). Suoma-

giela koloratiivaráhkadusa ii sáhte namuhit geardduhanráhkadussan seamma láhkái go sámegielas. Dasa leat sihke morfologalaš ja semanttalaš ákkat, vearbalihtu goabbáge vearba lea seamma hámis, finihttavearbbat kongruerejit subjeavtain ja dasa lassin goabbáge vearba lea áddehahtti maid okto, vaikko lea boahtán ovdan, ahte dat lea maid hálli suopmanis gitta.

Suomagiela koloratiivavearba lea dávjá deskriptiivavearba, mii sáhtá leat maid suorggádus, mii sisttisdoallá kausatiiva-, frekventatiiva- dahje momentána lassemearkkašupmi (Luttinen 2000: 10–11; Rääpysjärvi 2005: 53; Heikkinen & Voutilainen 2009: 156–158). Sámegielas vearbba ekspressiivavuolta lea juo vearbba vuodđomearkkašumis dahje dat lasihuvvo suorggádusain. Ovdamearkka dihte vuodđovearbbat *boaggut*, *bircut* ja *skužžat* mitalit mo gii nu vázzá, makkár son lea oaidnit ja vearbbaš *skužžat* lea lassemearkkašupmi, vázzi lea ráfuheapmi. Sámegiela vearbbaid kausatiiva-, frekventatiiva-, kontinuatiiiva-, diminutiiva- ja momentánasuorggádusat leat earenoamáš produktiivvalaččat ja muhtin dáhpáhusas beanta bákkolaččat (Sammallahti 1998: 88). Ovdamearkka dihte vearbbaš *boaggut* > *boakkuhit* lea kausatiivasuorggádus ja > *boakkostit* lea diminutiiva-subitiivasuorggádus.

Čoahkkáigeassun sáhtá dadjat, ahte sámegiela koloratiivavearba lea dábálaččat guovttestávvalvearba, muhto dat sáhtá leat maid suorggiduvvon dahje suorggitkeahes golmma- dahje mánggastávvalvearba. Suomagielas fas suorggiduvvon golmma- dahje mánggastávvalvearbbat leat dábálepmosat. Sámegielas koloratiivavearba lea dábálaččat dábálaš vuodđovearba, danin go dat guoddá maid vuodđodoaimma lassin maid eará mearkkašumiid.

Oaivevearbba ja koloratiivavearbba lihttu

Koloratiivakonstrukšuvdna vearbbaš govvidit ovtta dihto dáhpáhusa, nu ahte vuosttas buktá ovdan dahkama dahje orruma vuodđoluonddu ja koloratiivavearba addá lassedieđuid. Suomagielas goabbáge koloratiivaráhkadusa vearba lea dehálaš, vai sáhtá ipmirdit cealkaga sisdoalu (Heikkinen & Voutilainen 2009: 137), ovdamearkka dihte *Emäntä vain nauraa lauleskeli* 'Eamit dušše čaimmai lávllodii'. Koloratiivavearbba mearkkašupmi ovtta oaivevearbbain spiehkkašasa dan vuodđomearkkašumis *lávllodit*. Suomagielas koloratiivakonstrukšuvdna lea namuhuvvon maid geađgiluvvan vearbalihtun dahje geađgiluvvan ráhkadussan (idiomáhtalaš dadjanmálla), man ii sáhte deriveret produktiivvalaččat syntávssa

njuolggadusaiguin (Hakulinen & Karlsson 1979: 234–235). Sámegielas goabbáge koloratiivaráhkadusa vearbain leat ipmirdahttit maid okto ja vearbaid mearkkašupmi lea seamma ovttas nuppi vearbain dahje okto. Sámegiela koloratiivakonstrukšuvdna lea produktiivvaláš.

Koloratiivakonstrukšuvdna lea namuhuvvon seriálavearbalágan ráhkadussan, danin go seriálavearbaráhkadusa vuodđodáhpáhusas okta ja seamma dáhpáhus buktojuvvo ovdan guvttiin vearbain dahje eambo vearbbaiguin (Ojutkangas 1998). Dan klassifikašuvnna mielde leat eambo dahje unnit seriálavearbalágan ráhkadusat. Buot eanemus seriálavearbalágan lea ráhkadus, mas vearbabára goabbáge lahttu lea mearkkašumi beales seamma dehálaš ja seamma sojahanhámis (Ojutkangas 1998: 110, 115–117). Sámegiela koloratiivakonstrukšuvdna lea seriálavearbalágan ráhkadus, danin go vearbabára goabbáge vearba lea finihttahámis ja dáhpáhusa govvideami dáfus pragmahtalaččat seamma dehálaččat ja syntávssalaččat dásseárvosaččat. Ovdamearkka dihte cealkagis (7) koloratiivavearba *gurgát* addá seamma dehálaš informašuvnna lohkkái go oaivevearba *veallát*.

- (7) O, o-ho go oppa fállat **veallajit gurgajit** [veallájit gurgájit] miehta gárcu. (Guttorm 1982a: 29.)

Suomagiela koloratiivakonstrukšuvnna oaivevearbba ja koloratiivavearbba gaskasaš ortnet sáhtta molsašuddat, *ahmii syödä* 'vuovdušta borra' (Saukkonen 1966: 134; gč. maid Ojutkangas 1998: 117). Aivve seamma fenomena gávdno maid sámegielas. Ovdamearkka dihte cealkagis (8) oaivevearbba sajis lea koloratiivavearba *guvrát*. Vearba *guvrát* muitala mainna lágiin gii nu suhká ja ivdne vuodđovearbba *suhkat*, mii almmuha dahkama váldodoaimma. Koloratiivaráhkadusa vearbaid rollat eai leat nuppástuvvan, muhto vearbbat leat gaskaneaset jorgguortnegis. Nubbi ovdamearka gávdno cealkagis (9). Oaivevearba *máinnastit* muitala váldodoaimmas ja koloratiivavearba *golggirdit* das, mo muitaleapmi dáhpáhuvá. Vearbalihtu oasis leat maid dán cealkagis jorgguortnegis. Dutkanmateriála vuodul koloratiivakonstrukšuvnna vearbaid gaskasaš ortnet lea dábálaččat vuosttažin oaivevearba ja nubbin koloratiivavearba.

- (8) *Son bijai kuliidis fadnasii, hoigadii fadnas, jorai kululd koadniist favlai ja nu son sukkalii: suodeveästa teäškai oaivist, jieš kuvrai sugai [guvraí sugai] ja vilpui kuovti peállai fadnas.* (Guttorm 1940: 44.)
- (9) *Ja ovttatmano gollgirdii máinnastii Joavnna, máinnastii ja gielistii ja earaid čaimmahii.* (Guttorm 1984: 19.)

Koloratiivaráhkadusa vearbbat morfologalaš geahčadeamis

Hámi dáfus sáme- ja suomagiela koloratiivakonstrukšuvdna vearbbat spiehkastit sakka nubbi nuppis. Suomagiela oaivevearba lea stávvallogu dáfus oaneheabbo go koloratiivavearba, danin go vuosttas vearba lea vuodđovearba ja nubbi lea suorggiduvvon vearba (Heikkinen & Voutilainen 2009: 158). Dán dutkanmateriála čájeha, ahte sámegiela koloratiivaráhkadus ii leat seammalágan. Ovdamearkka dihte cealkagis (10) oaive- ja koloratiivavearba leat goabbáge guovttestávvalvearbbat. Sámegielas oaivevearba sáhtta leat stávvalmeari dáfus guhkitge go koloratiivavearba, ovdamearkkas (11) oaivevearba lea golmmastávval ja koloratiivavearba guovttestávval vearba.

- (10) *Bikka čaimmadii ja hálai spinjui: – Mun dat ieš gáttan, ahte dál jo farga dálva.* (Guttorm 1982a: 57.)
- (11) *Son joavddai, gorkhodii stužai čuimmiinis Šierresjoga njálbmai.* (Guttorm 1982a: 7.)

Go geahččá sámegiela oaivevearba ja koloratiivavearba ovttas, de sáhtta fuopmášit, ahte vearbbat leat gaskaneaset seammahámagat loahppagehčosa ja stávvalmeari dáfus, nugo ovdamearkkain (7) *veall-át gurg-át* ja (12) *čuodj-at skill-at*. Juos vuodđovearbbat eai leat seammahámagat (*vázz-it guvr-ut*), dat sáhttet šaddet seammahámagin vearbasuorggádusa bokte, nugo cealkagis (13) *vázzi-lit* ja *guvru-lit*.

- (12) *Diibmu čuojai skilai guhtta.* (Guttorm 1986: 106.)
- (13) *Nu son vázzilii guvrulii ja guovllai gárgui, bisanii, dohppii geađggi ja fas luoitilii, dohppii nuppi ja goalmmada.* (Guttorm 1982a: 8.)

Oaivevearba ja koloratiivavearba sáhttet leat maid mearkkašumi dáfus seammalágan vearbasuorggádusat. Ovdamearkkacealkagis (14) sihke oaivevearba ja

koloratiivavearba leat goabbáge inkoatiivasuorggádusat, mat almmuhit álgima *ciellagođii šáikigođii*. Aivve seammasullasaš ovdamearka lea cealkagis (15), mas goabbáge vearba *viehkali*t ja *runddálđahhtit* leat inkoatiivavearbbat.

- (14) *Nasti čuoččastii ja polfagii. Tat **ciellakođii šaikikođii** [ciellagođii šáikigođii]. Pakti čuojai.* (Guttorm 1940: 54.)
- (15) *Go de guoskkehii vanas gáddai, dalle mun duorggu vel bidjalin oalgge badjel ja de **viehkalin runddálđahhten** [viehkalin runddálđahhten] rohturáigge.* (Guttorm 1984: 11.)

Koloratiivaráhkadusa vearbbaid geavaheapmi

Suomagiela koloratiivakonstrukšuvdna govvida dábálaččat subjeaktaentitehta dahkama dahje orruma (Heikkinen & Voutilainen 2009: 153–154; Hamunen 2007: 23). Seammalágan koloratiivakonstrukšuvdna maiddái sámegeielas govvida dahkama dahje orruma vuogi dahje leavttu. Muhtimin oaivevearba govvida, mo olmmoš lihkada, muhto koloratiivavearba čilge jiena, mii gullo lihkadettiin nugo dat livččii luonddu dagahan jietna. Ovdamearkka dihte *ruohčat* (9), *jiekŋa ruohčá*; *skoalkit* (10), *biegga skoalká nurkkiin*; *šávvat* (11), *guoika šávvá*; *jullat* (12), *bajándálki jullá*; *stuhčat* (5), *bárru stuhčá* (Vest 1995: 139–140).

Nugo ovdamearkkain oaidná, de luonddu jienaid govvideaddji vearbbaid sáhttet maid ivdnet olbmo lihcadeami jiena. Luonddu jienaid govvideaddji vearba ii govve okto subjeaktaentitehta dahkama, muhto maid oaivevearba lea dasa bákkolaš. Buot ovdalis máinnašuvvon koloratiivavearbbaid laktásit oaivevearbbaide, mat govvidit lihcadeami čázis, nugo *gorkŋodit* (11), *gáikut* (16), *goargnyut* (17), *hoigat* (18), *suhkat* (19). Vaikko luonddu govvideapmi lea dehálaš oassi sihke Hans Aslak Guttorma girjiin ja Unto Eki čállin meahccebivdorománas *Hirventappopaikka* (Heikkinen & Voutilainen 2009), de koloratiivakonstrukšuvdna geavaheamis eai leat sullasašvuodát.

- (16) *Juoksa váccii gárgo miel', jurai rohtorádjai, **gaikkui ruožai** ja smiezai áiggiid, viimmat luovvanii ruotkkus, gesii vatnas lusa.* (Guttorm 1982a: 9.)
- (17) **Goarkñui skolkkii** njavis njavvai, guovllai duoppa dáppa beale vatnas bodnai ja okto háleštii Ámmonis. (Guttorm 1982a: 16.)
- (18) *Nu si **hoigadedje šávahedje** Lásseš lusa.* (Guttorm 1982a: 29.)
- (19) «*Miba snikkarist, te odne i matte vuokkasiid tugjut!*» Bigga **sugai julai.** (Guttorm 1940: 38.)

Koloratiivavearbbain buktojuvvo ovdan jietna, man olmmoš ieš dagaha. Sáme- ja suomagiela koloratiivakonstrukšuvnnain govviduvvo ovdamearkka dihte čaibmanvuohki nu, ahte oaiveverbii *čaibmat* dahje *boagustit* laktojuvvo koloratiivavearba. Kokkonen (2013) lea dutkan jearahallamiin suomagiela čaibmama govvideaddji vearbaid earet eará koloratiivakonstrukšuvnnas. Son lea váldán vuhtii vástideddjiid sohabeali. Bohtosiin lea diehtu das, ahte vearbbat *höröttää* 'čaibmat vuollegis jienain', *räkättää* 'čaibmat fasttes jienain', *hohottaa* 'čaibmat rieddjái', *hykertää* 'čaibmat buorremitas', *kihertää* 'čaibmat suolggaid', *hekottaa* 'čaibmat duhtavažžan' ja *käkättää* 'čaibmat boatkanaddi jienain' leat lunddolaččat earenoamážit koloratiivaráhkadusas, muhto vearbbat *tirskua* 'doalahaddat čaibmamis', *kikattaa* 'čaibmat čohka jienain (earenoamážit nieidamánát)' ja *hihittää* 'čaibmat vuollegis jienain' eai gula dasa. Sohabealiid gaskasaš erohus bohtá ovdan das, ahte almmáiolbmot atnet vearbaid *höröttää*, *räkättää*, *hohottaa*, *hykertää* ja *kihertää*, ja nissonolbmot fas vearbba *käkättää* lunddolabbon koloratiivakonstrukšuvnnas. Muhto vearba *hekottaa* lea sihke almmái- ja nissonolbmuid mielas seamma dábalaš koloratiivakonstrukšuvnnas. (Kokkonen 2013: 39.) Dakkár erohusat eai leat árvvoštallamis dán artihkkala vuodul, go dutkanmateriála ovddasta dušše boarrásut sohkaoluva koloratiivakonstrukšuvnna geavaheami. Vaikko suomagiela koloratiivavearbba mearkkašumi ii sáhte álo ipmirdit oaivevearbba haga, de ovddabealde máinnašuvvon koloratiivavearbaid, mat laktásit čaibmamii ja govvidit iešguđetlágan čaibmanvugiid, sáhtttá ipmirdit álo maid okto.

Koloratiivaráhkadusas leat mánga ovttáigásaš semánttalaš funkšuvnna. Ráhkadus geavahuvvo geardduheami ja šlájá lassin aspeavtta govvideames sihke suomagielas (Luttinen 2000: 40, 84; Rääpysjärvi 2005: 40–41) ja sámegielas. Koloratiivakonstrukšuvdna govvida dahkki vuogi dahkat, leago dat lášmat vai njoahci. Ovdamearkka dihte cealkagis (20) koloratiivavearba *njáhkát* govvida, mo gussa oahku hui várrugasat, gulul ja jaska.

- (20) *Lavga manai ovdimusast, unna vilgis oaivažis vel alludalai. Kariš [gussa] kurpui njagai [gurppui njagai] mañist.* (Guttorm 1940: 35.)

Álgu ovdamearkkas (7) oaiveverbii *veallát* laktása koloratiivavearba *gurgát*. Jearaldagas lea semánttalaš geardduheapmi dainna lágiin, ahte goappáge vearbba mearkkašupmi sisttisdoallá mearkkašumi 'veallát'. Oaivevearba muitala, ahte jearaldat lea eallis ja das, makkár lea rumašguoddu. Koloratiivavearba *gurgát* dárkkálmuhttá ovttá ealli gaskavuoda eará elliid gaskkas ja aspeavtta, *gurgát* (fieradit dahje fanadit) guhká. Juos guođđá eret juoppágoappá vearbain, cealkka lea aivve ipmirdahtti muhto govvádus orruma šlájás lea eahpedárkil.

Cealkagiid (21–22) oaivevearban lea vearba *geahččat* ja koloratiivavearbbat *vildihit* ja *stirrát* almmuhit geahččama aspeavtta. Vearba *vildihit* almmuha, ahte gii nu geahččá oanehaččat ja ráddjejuvvon áiggi, go fas vearba *stirrát* almmuha dan, ahte geahččan bistá guhká, ráddjemeahttun áiggi ja dat dáhpáhuvvá čalmmiid ravkalkeahtá. Oaivevearba *geahččat* almmuha dasto dáhpáhusa váldodoaimmas ja koloratiivavearbbat, mo ja man guhká geahččan bistá ja das, leago jearaldat ráddjejuvvon vai ráddjemeahttun doaimmas. Koloratiivakonstrukšuvdna sisttisdoallá hui olu informašuvnna, sáme gielas velá eambo go suomagielas. Sáme giela oaivevearba sáhtá buktit ovdan dušše váldodoaimma, nugo vearba *geahččat*, muhto maid almmuhit mo ja man guhká dahku bistá. Ovdamearkka dihte oaivevearba *vázzilit* almmuha, ahte gii nu vuolgá vázzit dahje vázza (oanehis mátkki).

- (21) *Son vilpui tuobba tabba peällai Keävu, keäččai vilditii [geahčai vildihii]. Son aicai ko Suoma peäli miellist fierai keäđgi.* (Guttorm 1940: 37.)
- (22) *Son keäččai stirrai [geahčai stirrái] lampai, mi kattu vuol pulii.* (Guttorm 1940: 47.)

Loahpahus

Lean giedahallan dán artihkkalis koloratiivakonstrukšuvnna geavaheami davvi-sáme gielas ja veardádallan dan suomagiela koloratiivaráhkadusain. Davvi-sáme giela koloratiivakonstrukšuvdna lea seriálavearbalágan ráhkadus, mas guktot vearbbat leat mearkkašumi beales seamma dehálaččat ja syntávssalaččat dásseárvosaš finihttavearbbat, mat kongruerejit subjavevttain. Suoma koloratiivakonstrukšuvnna ii-govvideaddji vuodđoinfinitiiva (oaivevearba) ja govvideaddji

finihttavearba (koloratiivavearba) govvidit ovttas subjeaktaentitehta. Lean gieđahallan koloratiivaráhkadusa vearbaid vuos sierralaga ja de fárrolaga vearbalihttun.

Dutkanmateriálan leat Hans Aslak Guttorma girjjit. Koloratiivakonstrukšuvnna geavaheapmi lea stiilagažaldat, maid muhtin girječállit geavahit. Suomagielas koloratiivaráhkadus gávdno maid dihto suopmaniin. Orru leamen nu, ahte koloratiivakonstrukšuvdna ii leat nu dábálaš fenomena sámegiela girjjálašvuodas.

Sámegielas ii leat dušše okta vearbatiipa dahje vearbajoavku, mii livččii mo nu typihkalaš koloratiivaráhkadusa vuosttas vearban, oaivevearban. Suomagiela koloratiivaráhkadusa oaivevearbbat leat suorggitkeahtes, dábálaččat guovttestávvalvearbbat, mat almmuhit dahkama, orruma dahje lihkadeami. Davvisámegiela oaivevearba sáhtá leat guovtte- dahje mánggastávvalvearba dahje vearbba suorggiduvvon dahje suorggitkeahtes hápmi.

Koloratiivakonstrukšuvnna nubbi vearba, koloratiivavearba, ivdne vuosttas vearbba, oaivevearbbba, mearkkašumi. Sámegielas vearbaid ortnet sáhtá muhtimin nuppástuvvat, nu ahte koloratiivavearba lea oaivevearbbba ovdda-bealde, *golggirdit máinnastit, guvrát suhkat*. Suomagiela koloratiivavearba lea dávjá golmma- dahje mánggastávvalvearba, mii lea ekspressiivavearba dahje suorggiduvvon vearba. Sámegiela koloratiivavearba lea dutkanmateriála vuodul dábálaččat guovttestávvalvearba vearbba ja ekspressiivavuohhta lea juo vearbba vuodđomearkkašumis dahje dat šaddá suorggádusa lasihemiin.

Go geahččá sámegiela oaivevearbbba ja koloratiivavearbbba ovttas, de sáhtá fuopmášit, ahte dábálaččat vearbbat leat morfologalaččat seammaláganat (*hoig-at šáv-*at*; moddj-át siđv-át*) dahje mearkkašumi beales seammalágan vearbba-suorggádusat, ovdamearkka dihte inkoatiivavearbbat (*ciellagoahtit šáikigoahtit; suhkalit runddistit*). Koloratiivavearban sáhtá leat luonddu jiena govvideaddji vearba, vaikkodatgovvidaolbmolihkadeami. Sámegielakoloratiivakonstrukšuvdna lea produktiiva ráhkadus, mas guvttiin vearbain govvidit ovdamearkka dihte subjeaktaentitehta lihkadeami (*vázzilit skoahpat*), dahkama (*boagustit nihlistit*) dahje orruma (*oadđit bossut*) hui dárkilit, ovdamearkka dihte nu, ahte jietnaga gullo.

Gáldut

Dutkanmateriála

- Guttorm, [Hans] Aslak 1940: *Koccam spalli. Tivtak ja maidnasak*. Sami Čuvgitusseärvi toaimatusak n:r 6. Helsset: Sami Čuvgitusseärvi.
- Guttorm, Hans Aslak 1982a: *Golgadeamen*. [Deatnu:] Jár'galæd'dji.
- Guttorm, Hans Aslak 1984: *Rádjajohtin*. Deatnu: Jár'galæd'dji.
- Guttorm, Hans Aslak 1986: *Iešnjárgga šiljut*. Deatnu: Jár'galæd'dji.

Girjjálašvuolta

- Bergsland, K[nut] 1961: *Samisk grammatikk med øvelsesstykker*. [Oslo:] Kirke- og undervisningsdepartementet.
- Gardemeister, Riikka-Maija 2005: *Sataa tihmoi. 'A drizzling rain was coming down.'* Prentekeahes pro gradu -dutkanmuš, Joensuun yliopisto.
- Guttorm, Hans Aslak 1982b: *Čierru jietna meahcis*. [Deatnu:] Jár'galæd'dji.
- Guttorm, Hans Aslak 1996: *Šuvvi jahki*. Inga Guttorm (doaimm.). Kárašjohka: Davvi Girji.
- Hakulinen, Auli & Karlsson, Fred 1979: *Nykysuomen lauseoppia*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 350. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Hamunen, Markus 2007: «*Mee sai juosta lirputtaa*»: *koloratiivirakenne konstruktiona ja kielipillistumana*. Prentekeahes pro gradu -dutkanmuš, Helsingin yliopisto.
- Havo, Kirsi 1966: *Verbaaliset koloratiivirakenteet Pentti Haanpään tuotannossa*. Prentekeahes laudaturbargu, Helsingin yliopisto.
- Heikkinen, Vesa & Voutilainen, Eero 2009: *Koloratiivirakenne Hirventappopaikka*-romaanissa. – Vesa Heikkinen (doaimm.), *Kielen piirteet ja tekstilajit. Vaikuttavia valintoja tekstistä toiseen*. Tietolipas 229. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 135–169.
- Iisa, Pekka 1965: *Verbaalisen koloratiivikonstruktion käytöstä F. E. Sillanpään tuotannossa*. Prentekeahes laudaturbargu, Helsingin yliopisto.
- ISK 2004 = Hakulinen, Auli & Vilkuna, Maria & Korhonen, Riitta & Koivisto, Vesa & Heinonen, Tarja Riitta & Alho, Irja 2004: *Iso suomen kieloppi*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

- Jarva, Vesa 2008: Suomen kielen ekspressiivisten sanojen ominaispiirteitä. – *Folia Uralica Debrececiensia* 15: 13–33.
- Jarva, Vesa & Kytölä, Samu 2007: The Finnish Colorative Construction and Expressivity. – *SKY Journal of Linguistics* 20: 235–272.
- Jomppanen, Marjatta 2011: Pohjoissaamen ja suomen kielen koloratiivikonstruktiot vertailussa. – *Lähivördlusi. Lähivertailuja* 21: 106–131.
- Koistinen, Merja 2001: Koloratiivikonstruktiosta suomalaisessa kielentutkimuksessa. – Tõnu Seilenthal & Anu Nurk & Triinu Palo (doaimm.), *Congressus nonus internationalis Fenno-Ugristarum, Tartu 7.–13.8.2000*. Pars V. Dissertationes sectionum: Linguistica II. Tartu. 101–105.
- Kokkonen, Taru 2013: *Kyselytestitutkimus synonyymisten nauramista ja itkemistä kuvaavien verbien merkityseroista*. Prentekeahtes pro gradu -dtkamuš, Tampereen yliopisto. <<http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/84569/gradu06717.pdf>> (2.10.2013).
- Korhonen, Leena 1967: *Koloratiivirakenne Joel Lehtosen tuotannossa*. Prentekeahtes laudaturbargu, Helsingin yliopisto.
- Luttinen, Saara 2000: *Verbaaliset koloratiivikonstruktiot eräissä pohjoissavolaisissa murteissa*. Prentekeahtes pro gradu -dtkamuš, Jyväskylän yliopisto.
- Mikone, Eve 2002: *Deskriptiiviset sanat. Määritelmät, muoto ja merkitys*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Nickel, Klaus Peter 1994: *Samisk grammatikk*. Rievdaduvvon 2. deaddileapmi. [Kárášjohka:] Davvi Girji.
- Nickel, Klaus Peter & Sammallahti, Pekka 2011: *Nordsamisk grammatikk*. Karasjok: Davvi Girji.
- Nielsen, Konrad 1979 (1926–1929): *Lærebok i lappisk (samisk) I: Grammatikk*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Ojutkangas, Krista 1998: Asyndeettisistä verbi-ilmaisuista suomalais-ugrilaisissa kieleissä. – Anneli Pajunen (doaimm.), *Kieliopillistumisesta, analogiasta ja typologiasta*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 110–143.
- Penttilä, Aarni 2002 (1958): *Suomen kielioppi*. Kolmas muuttamaton painos. Marikki Penttilä (doaimm.). Vantaa.
- Rytkönen, Ahti 1937: Koloratiivinen konstruktio. – *Virittäjä* 41: 95–104.
- Rääpysjärvi, Teija 2005: *Näkökulmia verbaaliseen koloratiivikonstruktiioon*. Prentekeahtes pro gradu -dtkamuš, Oulun yliopisto.
- Saarikivi, Janne 2009: Itämerensuomalais-slaavilaisten kontaktien tutkimuksen nykytilasta. – Jussi Ylikoski (doaimm.), *The Quasquicentennial of the Finno-*

- Ugrian Society*. Suomalais-Ugrilaisen Seuran Toimituksia = Mémoires de la Société Finno-Ougrienne 258. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura. 109–160. <http://www.sgr.fi/sust/sust258/sust258_saarikivi.pdf> (2.1.2013).
- Sammallahti, Pekka 1989: *Sámi-suoma sátnegirji*. *Saamelais-suomalainen sanakirja*. Ohcejohka: Jorgaleaddji.
- Sammallahti, Pekka 1993: *Sámi-suoma-sámi sátnegirji*. Ohcejohka: Girjegiisá.
- Sammallahti, Pekka 1998: *The Saami Languages. An Introduction*. Kárášjohka: Davvi Girji.
- Sammallahti, Pekka 2000: *Cealkkaoahpa vuodđogursa*. [Logaldatmánnggus, Oulu universitehta.]
- Saukkonen, Pauli 1966: *Itämerensuomalaisten kielten tulosijainfinitiivirakenteiden historiaa II*. Suomalais-Ugrilaisen Seuran Toimituksia = Mémoires de la Société Finno-Ougrienne 140. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura.
- Setälä, E. N. 1987 (1880): *Suomen kielen lauseoppi. Oppikirjan koe*. [Čoakkáldagas Kalevi Wiik (doaimm.), *Suomen vanhat kieliopit*. Nide 8. Turku: Turun yliopisto, fonetiikka.]
- Sivula, Jaakko 1989: Deskriptiiviset sanat. – Jouko Vesikansa (doaimm.), *Nyky-suomen sanavarat*. Helsinki: WSOY. 165–182.
- Vest, Jovvna-Ánde 1995: *Synonymasátnegirji*. [Anár:] Lappi leanaráđdehus.

Colorative construction in the works of Hans Aslak Guttorm

This paper focuses on a North Saami verbal expression known as colorative construction. This construction consists of two finite verbs: a neutral verb plus a finite verb that dramatizes or specifies the denotative meaning of the construction. The material for the study comes from North Saami fiction, written by Hans Aslak Guttorm and published in 1940–1986. The study is qualitative, with emphasis on the comparison between the North Saami and Finnish languages. There are many studies of colorative constructions in Finnish, but only a few on North Saami.

There are numerous differences between the colorative constructions in North Saami and those in Finnish. Firstly, in North Saami, the construction consists of two finite verbs, whereas in Finnish it consists of one infinitive and one finite verb. Secondly, in North Saami, stems of the initial neutral verbs may contain two or more syllables, whereas in Finnish, the neutral verbs do not usually contain more than two syllables. Furthermore, the latter component of the colorative construction in North Saami is typically a common verb whose meaning can be understood independent of context. In contrast, the corresponding verb in Finnish is usually only found in certain Finnish dialects and thus its meaning is very difficult to understand without the first, neutral verb of the colorative construction.

It is worth noting that in North Saami, both verbs in the colorative construction conjugate in a similar manner (*hoigat šávvat* ‘to punt, making a fuss’), or have similar meanings, e.g., to begin something (*suhkalii jullagođii* ‘began to row with a crash/rumble’). In North Saami, colorative verbs describe natural sounds, although they are caused by humans.

Keywords: colorative verbs, grammar, non-finite verbs, North Saami, serial verbs

MARJATTA JOMPPANEN

University of Oulu

marjatta.jomppanen@oulu.fi

ČSV – sámi nationalisttaid dahje sámenašuvnna doaimmalaččaid muitun

JOHAN KLEMET HÆTTA KALSTAD

Sámi allaskuvla

ČSV lea beaggán sámpolitiikkas fargga moadde buolvva. Dá lea vuosttaš muitalus dan birra mot ČSV ilbmadii ja mot dat geasuhišgodii earenoamážit servodatberošteaddji oasi 1970-logu sámi nuorragearddis. Dát golbma bustáva ovddiduvvoje sámpolitiikkalaš doaban álggos leaikkastallamiin. Das maŋŋel ČSV-doaba ahtanušai ja doaibmagodii lihkadussan mii geasuhii sámenuoraid oktasaš doaimmaide nanusmahttit sámevuoda. Dán artiikkalis guorahalan ČSV sámpolitiikkalaš ja -kultuvrralaš lihkadussan. Das lei iežas doaibmavuogádat gaskadásis. Dutkandieđuid lean háhkan čállagiin ja olbmuid jearhallamiin. Mus leat alddan dieđut dan áiggi sámelihkadusa nuorragearddi doaimmain. Dat leat veahkehan doarjjan dan barggu álggaheamis.

Čoavddasánit: ČSV, oktasaš doaimmat, sámpolitiikka

1. Álggahus

Sámi servodagas geavahuvvojit muhtumin bustávat ČSV, ja mángii leat gullon jearaldagat maid ČSV mearkkaša. Muhtumat leat imaštallan mii dat lei; leago ČSV leamaš bahádahkkiid searvi vai oassi máilmmi ráfilihkadusas (Magga 2006: 77–78). Seamma dávjá lea vástádussan leamaš ahte ČSV leat vuosttažettiin golbma bustáva. Seammás lea Č-bustávva earenoamáš sámeielas go lea oassin sániin nugo *čizži*, *áhčči*, *čeahppi* ja *čierut*, mat sáhttet lihkastahttit olbmo dovdduid.

Earát leat imaštallan geat nu gohčoduvvon ČSV:árat ledje, gos ja goas ČSV ilmmai ja doaimmai (Solbakk 2012). Dasa lea oanehaččat vástádussan ahte ČSV geasuhii earenoamážit sámpolitiikkalaš berošteddjiid 1970-logu sámenuorra-gearddis. ČSV-bustávat gárte sin dovdomearkan. Dáid bustávaidd sii gorro dahje liibmeje mearkan ovdamearkka dihte biktasiidda, seahkaide, veaskkuide, biillaide ja seinniide. Dakkár mearka doaimmai ČSV:áriid gaskkas dovddadeami várás, seammás go dat earuhii sin eará olbmuin.

ČSV birra lea unnán diehtu vaikko oallugat leat gullan dan beakkán doaban, muhto dađi eanet sii eai dieđe. Diehtemeahttunvuoda geažil lea ČSV geavahuvvon sámpolitiikkalaš ággan duosa ja dása, nugo ovdamearkka dihte bealuštit vássán áiggiid vieruid seailuheami várás.

Vigdis Stordahl (1995: 130) lea čállán ahte ČSV lei earenomáš ja juoga «[...] mii sápmelaš historjjás ii lean ovdal dihtton». Son lea buohtastahtán ČSV-buolvva politihkalaš joavkkuiguin mat ledje sordojuvvon. Su konklusuvdna lea ahte ČSV lei nationalisttalaš lihkadus. Nationalismma dovddus ovdamearkan lea leamaš nasisma ja dan birra ledje báhcán fasttes muittut mañemus máilmmisoađi áiggis. Soite dan dihte muhtumat geavahan ČSV cielusin ja velá váralaš balddonassange (Isak Samuel Hætta, persovnnalaš gulahallan). Earát fas leat rámiin navdán ČSV:áriid sámeálbmoga doaimmalaš buolvan. Ole Henrik Magga (2006: 77) lea gohčodan ČSV eahpitkeahttá sukseassan. Daid mánggalágan mitalusaid dihte lea veara dutkat leigo dat aitto muhtun suhtus sámenationalisttaid doaibma vai leigo sámesoga árjjalaš buolvva lihkadus.

Mun lean dutkan movt ja goas ČSV ilmmái, mii lei dan duogážin ja movt dat doaimmai. Obanassii lea veara jearrat makkár beakkán lei dat man birra leat leamaš nu mánggalágan mitalusaid ja mii Stordahl (1995: 130) dajaldaga mielde ii lean dihtton ovdal sápmelaš historjjás. Lea maid jearran veara lešgo dakkár beakkán dihtton ČSV mañnilge. Dutkamuša čuolbman lea dat movt ČSV ilmmái, institušonaliserejuvvui ja doaimmai.

Ulbmil dáinna bargguin lea háhkat máhtu ČSV birra. Dat lea leamaš guovddáš fenomena sámi kultuvrralaš ja politihkalaš rahčamiin odđa áiggis. Ankke ii leat leamaš fáddán dutkamiin dán rádjái eanet go lea namuhuvvon eará čállagiin. ČSV čohkkii 1970-logu sámi nuorrabuolvva oassálastit, jođihit ja álggahit doaimmaid almmá stáda mearrádusaid dahje gohččuma haga. Maiddái danin lea máhttu ČSV birra mávssolaš.

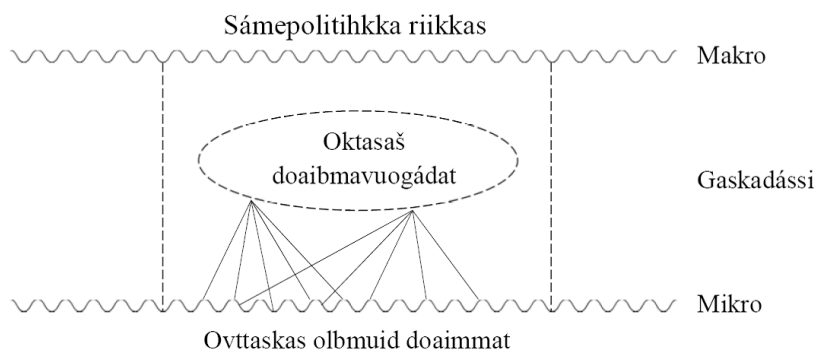
Artihkal lea juhkkujuvvon njealji oassái. Vuosttaš oassi lea artihkkala álggahus dutkančuolmmain. Artihkkala nuppi oasis čilgen dutkama teorehtalaš vuoddu, mii lea seammás barggu rámma. Seamma oasis čilgen metodologiija dutkama čadaheami ja dutkandiehtoháhkkanvugiid dáfus.

Goalmmát oasi álggahan ČSV duogážiin ja ilbmamiin, ja čájehan movt das ledje guokte suorggi. Mu ipmárdusa mielde lei almmolaš sáme politihka dilálašvuotta riikkadásis duogážin ilbmamii ja dan lean gohčodan makrodáassin (3.1). Álbmoga dilálašvuoda fáhten mikrodásis ja das doibmet olbmot aktevran (3.2). Aktevruid ipmárdus dilálašvuoda hárrái lea vuodđun huksegoahit odđa oktasaš doaibmavuogádaga. Dát vuogádat šattai ČSV-lihkadussan, ja huksenproseassa boadus lei oktasaš sámi identitehta. Dat fas váikkuhii doallat lihka-dusa čoahkis (3.3). Čuoggát 3.4 ja 3.5 leat moatti eavttu birra mat dagahe ČSV vejolažžan. Mun čuovun čuoggáid lávkin go ozan ipmárdusa ČSV ilbmamii,

vuđđui ja doaimmaide. Njealját oasis digaštalan bargon. Dan vuodul loahpahan artihkkala konklusuvnnain.

2. Teoriiija ja dutkanvuohki

Mun geavahan teoriiija man vuodul lihkadusat leat ipmirduvvon oktasaš dahkun (dárogillii *kollektiv handling*). Lihkadusat doibmet gaskadásis makro- ja mikrodásiid gaskkas. Ovttaskasolbmot doibmet mikrodásis aktevrán. Gaskadási bajábealde lea politihkalaš vuogádat makrostruktuvran, man ektui lihkadusaid oassálastiin leat oktasaš gáibádušat, moaitámušat ja doarjja. Aktevráid ovttaskallan doaibmagoahtá doaibmavuogádahkan oktasaš doaimmaide. Gaskadási huksenproseassa váikkuha aktevráid ovttaskallama bokte nu ahte sii ožžot oktasaš identitehta. (Thörn 1997: 95–124; Melucci 1991: 33–51.) Richard Jenkins (1996: 18–21) lea gohčodan oktasaš identitehta sosiála identitehtan ja das lea sáhka movt joavkkuid oassálastit dikšot ovttaláganvuodáset.

Govus. ČSV:áriid oktasaš doaibmavuogádat šiehtadallat ja doaimmahit doaluid.

Govvosis leat golbma dási, mas gaskadássi lea ovdamearkka dihte ČSV doaibmavuogádat. Riikka sámepolitihkka lea makrodási ja ČSV:áriid ovttaskasolbmot doibmet mikrodásis. Ođđa doaibmavuogádaga oktasaš doaimmaid čájehan gaskadásis.

Aktevran leat dan áiggi sámelihkadusa aktivisttat, kulturbargit, dáiddárat ja girječállit. Daguid maid sii välljejit, dutkkan etnografija dutkanvugiin (Johannessen ja earát 2010: 85, 195–198).

Mus lea kvalitatiiva dutkan masa dieđuid lean háhkan čálalaš dokumeanttain ja jearahallamiiguin. Informánttaid lean välljen strategalaččat. Iežan oassálastin dan áiggi sámepolitihkas ja ČSV:s lea fárus diehtoduogážin. Mu dutkandieđut ČSV ilbmama, bohcciideami ja institušonaliserema hárrái leat davvisámeváldoguoovlluin Norggas. Dieđuid Johkamohkis ja Snåases geavahan čájehit movt ČSV lávddai eará guovlluide Sámis.

3. ČSV duogáš ja ilbman

ČSV ilmmai čakčat 1970:s čoahkkimis maid sámepolitihkalaš seminára plánenlávdegoddi doalai Mázes. Johan Jernsletten lei lávdegotti lahttu. Árat čavčča ledje gili olbmot deaivvadan Stuorradikki gielдалávdegottiin čoahkkimis masa lagabui 200 olbmo oassálaste. Mázelaččat ledje váldán Stuorradikki lávdegotti vuostá akšuvnnažiin, mainna sii čájehe vuosteháguset plánaid ektui dulvadi sin gili čázi vuollái. Sii ledje čállán plakáhtaid vuostedajaldagaiguin maid gudde go vázze ráidun čoahkkimii. (Mikkelsen 1971: 135–139.) Muhtun dajaldat sin plakáhtain lei ahte sii ledje vuosttažin Mázes (Bjørklund 2000: 38) ja nuppi plakáhtii lei čállon ahte sii eai šat evakuere (Keskitalo ja earát 1977: 11). Dát lei duogážin Johan Jernslettena leaikkastallamii ČSV-bustávaiguin go son navddii Máze-akšuvnnaža dego livččii máhkaš čiegus sámi veahka (Ole Einar Olsen, persovnnalaš gulahallan; Bongo 1976: 44). Ole Einar Olsen lei plánenlávdegotti lahttu ja Máze čoahkkima oassálasti (Bovdehus 3.11.1970).

Seminára, maid lávdegoddi lei pláneme Mázes, dollui juovlamánu seamma jagi Guovdageainnus. John Trygve Solbakk (2012) lea čuoččuhan ahte ČSV riegádii dán semináras. Aage Solbakk lea gohčodan Guovdageainnu seminára ČSV-semináran (Kalstad 2012b).

Almmolaččat beaggigodii ČSV mañnel seminára maid Norgga kulturráđi lávdegoddi ovddidan dihte sámegiell girjjálašvuoda lágidii Sirmás čakčat 1972. Seminára raporttas celkui earet eará: «Semináras bådii áv'dan atte jáš sisdoallo girjiin galgá læt buorre, det gáibidit sii atte sábmelažžat ieža galgašedde čállit daid» (*Čállagat I* 1973: 77). Dán áigumuša ektui lihkestuvai Sirmá

seminára, ja moadde diktagirjji leat ilbman main ČSV lea guovddázis (ibid.; Guttormsen 1975).

Sámepolitihkka lei ČSV vuolggasadji, ja ČSV doaimmai doaban dan vuosttaš moadde jagi. Sámi girjjálašvuodasemináras Sirpmás 1972:s nanosnuvai ČSV kultursuorGIN. Dan čavčča rájes ČSV geasuhišgođii sámepolitihkalaš ja -kultuvrralaš berošteaddji nuorragearddi oktasaš doaimmaide. Sihke sámegiella ja kultuvra leigga rašes dilis dan áiggi. Dan dihte ledje sámenuorat ohcame doaibmavugiid maiguin sii livčče sáhtán nanusmahttit sámevuoda. ČSV čohkkegođii sin rahčamiidda oľahan várás dakkár oktasaš áigumuša.

3.1. Makrodási dilálašvuolta duogážin

Norgga almmolaš politihka áigumuš lei 1960-logu rájes suodjalit sámegiella ja -kultuvrra vai sámeálbmot beassá seailluhit sámevuodas. Dan láhkai lei sámeálbmogis alddis guovddáš sadii 1960-logu sámepolitihka čadaheamis. Stáda ovddasvástádus lei cegget eavttuid giella ja kultuvrra seailluheami várás. (Kalstad 2011a.) Ankke orui ođđa sámepolitihkka leame dušše báhpiriin ja juoga mii doaimmai Oslos. Dilálašvuolta lei ahte vaikko eiseválddiid dáruiduhttin lei loahpahuvvon, de ankke sápmelaččat ain dáruiduvve. Čilgehussan dakkár dillái lei ahte dáruiduvvan lei joatkán ja váldán dáruiduhttima sadii. (Kalstad 2011b.) Johan Klemet Kalstad navddii dalá sámepolitihka guoros doaban. Dán son celkkii go riikkaeiseválddiid ođđa sámepolitihkka ii váikkuhan buoridit olbmuid beaivválaš dili. (Kalstad 1970: 63; *Ságat* 28.5.1970.)

Stáda doarjjui kultursuodjalandoaimmaid, ja Sámiid Vuorká-Dávvirat ceggejuvvoje Kárášjohkii 1972:s ođđa áiggi vuosttaš sámeinstitušuvdnan.¹ Norgga kulturráđdi lei stáda bealis ruhtadeaddjin dalá samedoaimmaide ja lei muhtun eaktun oazžut johtui ođđa doaimmaid.

Dađistaga šattai gažaldahkan movt sámevuoda galggašii nákcet nannet ja maiddái danin lei sámi gymnása álggahuvvon Kárášjogas. 1974:s rahppui Sámi Instituhtta Guovdageainnus sámeálbmoga vuosttaš dutkanásahussan. Dat attii movtta sámeaktivisttaide go oidne ahte eiseválddit ledje váldán vuhtii ja čuvvo 1971 Jiellevári sámekonferánssa mearrádusa sihke instituhta ceggema ja stivren-organaid válljema hárrái. (Kalstad 2012b.)

Makrodási sámepolitihkka šattai hástalussan nuorrageardái go dat ii váikkuhan mikrodásis álbmoga ektui. Seammás lei dan seamma politihka vuodul

1 Boazodoalloskuvla, sámi joatkkaskuvllat ja sámi rádiosáddagat ledje ovdal áshuvvon.

vejolaš oažžut doarjaga doaimmaide ovddidit sámevuoda. Dakkár dilálašvuodas ohcagođii dalá sámi nuorrageardi vejolašvuodaid buođđudit dáruiduvvama iežaset daguiguin.

3.2. Mikrodási dilálašvuolta – aktevrraid ipmárdusa mielde

1970-logus dovdogođii sámeálbmoga dáruiduvvan ja konklusuvdna 1970 álbmot- ja orrunguorahallamis lei ahte sámít orro gilážiin boaittoealguovlluin ja sin birgenláhki lei čadnon vuodđoealáhusaide. Oallugat sis ledje ealáhagas. Danin ledje sámegeielagat dušše vuorraset olbmot Sis-Finnmárkkus ja Divtasvuonas. (Aubert 1978: 122–124.) Go politihkka eiseválddiid bealis lei molsašuhhton dáruiduhttimis sámevuoda seailuheapmái, de rahpase ođđa vejolašvuodát. Dat dagahe ođđa vejolašvuodaid dilálašvuoda (dárogiillii *opportunitetssituasjon*; Hovland 1996: 34), ja nuorrabuolva ođastišođii sihke sámpolitiikka ja dan doaibmavugiid. Sii nanosmahte sámevuoda doaimmaideasetguin mat ledje ovdamearkka dihte sámi girjjálašvuoda, dáidaga ja musihka ođasteami várás.

Tore Bongo čállá ahte go galgá ipmirdit mii ČSV lea, de ferte olmmoš leat vásihan ahte su eatnigiillii ii lean sadi skuvllas, ja ahte doppe ii oahpahuovvon su ja su álbmoga birra. Sápmelašolmmoš lea baicca skuvllas beassan gullat ahte son lea heajut go eará olbmot ja lea cielahuvvon gos fal de deaivvadii dážaiguin. (Bongo 1976.) Tore Bongo lea nie mottiin sániin fáhten čilgehusa sámeálbmoga dilálašvuhtii mikrodásis. Son lasiha ahte go de sápmelaččat fuomáše ahte eai hal sii leatge heajubut go eará olbmot, de ilmmat ČSV sámeálbmoga láidesteadjijnástin (ibid.).

Lars-Anders Baer (1979: 33) čujuha movt sámít Davviriikkain leat vásihan ahte sin kultuvra lea ožžon vuollegis stáhtusa ja ieža sii leat áiggiid čađa ožžon rašes identitehta ja oktasašdovddu: «Dakkar politikalaš ja kulturalaš vulusdeaddin dahka álo soameslágan soadi daid vuosta». Dilálašvuolta ii leat ankke goasse nu váttis ahte dan ii leat vejolaš rievdadit buorebun, ja Baer muittuha ahte sámi musihkka, historjá, iešdovdu ja čevlávšvuolta leat dehálaš politihkalaš čuoggát mat sáhttet veahkehit sámeálbmoga eret sin heajos dilálašvuodas. Dainna vugiin seammás huksejuvvo ođđa identitehta ja joavkosolidaritehta. (Ibid.: 33–36.)

Synnøve Persen lei dan áiggi nuorra sámi dáiddár ja 1977:s son evttohii sámi leavgga. Son dagai dan go sápmelaččat leat našuvdna nugo eará álbmogatge leat. (FD 22.12.1977.) Evttohus oaččui vuostehágu vuosttaš beaivvi rájes. Muhtun, gii lei oaidnán evttohusa dan jagi *Ságat*-aviissa 46. nummaris, čálii pseudonymain

Joljos ahte sámenieida Synnøve Persen lea evttohusainis oččodeame sierra sáme-riikka. (Ibid.) Persen maid oaččui reivviid ja soapmásat sis čálle juo unohasat (Synnøve Persen, persovnnalaš gulahallan).

Synnøve Persen lea čállán ná iežas ipmárdusa birra dalá dilálašvuoda hárrái:

Min jurdagat girdiledje eret giddagasas.
Lihkadus čuožžilii: ČSV. Dáhtuimet
ruovttoluotta iežamet eatnama, iežamet
giela, iežamet iešárvvu, iežamet kultuvrra,
iežamet opmodaga. Dáhtuimet máhcahit
buot mii čuohtejagiid mielde lea mis váldon.
Organiseretkeahtes lihkadus man
váldoalgguhussan lei: *Čájjet sámevuodát!*
(Synnøve Persen 1986, Bjørklund 2000: 29 mielde.)

3.3. ČSV – doaibmavuogádat oktasaš sámi identitehtain

ČSV lei 1970-logu sámepolitihkalaš berošteddjiid ja sámi dáiddáriid doaibmavuogádat. Oktasaš doaimmat proseassan váikkuhe ahte sámenuorat nanneje sin identitehta sápmelažžan, ja ČSV maid šattai ođđa vuohkin leat sápmelažžan. Dán ođđa vuogi mielde lei olmmoš sápmelaš jus ieš mearridii gullevašvuoda sápmelaččaide ja doarjjui sámevuoda mas eai lean árbevirolaš dovdomearkkat. Ođđa vuogis lei oassálastin oktasašvuoda doaimmain oassin sámi identitehta dikšumis ja dainna lágiin čohkkeme sámeálbmoga ođđaáiggi našuvdnan.

Ođđa doaibmavuogádaga váldodoaibma lei čohkket sápmelaččaid, juoga mii ipmirduvvui ČSV-strategiijan. Čoahkkaneapmi, namalassii čohkket olbmuid oainnuid, lea eaktun jus galgá lihkestuvvat ođđa servodagas, ja čoahkkanit ovttamielalašvuhtii lea resursa ja fápmu. Nuppi dáfus lei sámeálbmoga čoahkkaneapmi oktasašárvvuid ja mihtuid hárrái nana vuodđun gohčodišgoahtit sápmelaččaid ođđaáigásaš našuvdnan. Oktasaš identitehta lei eaktun čoahkkaneapmái ja giella-earut sáme giela suopmaniid gaskka jávke oktasaš identitehta duohkai. Danin oaččui dalle dadjat ahte giellaearut eai biđgen sámeálbmoga, muhto sápmelaččat baicca čoahkkane našuvdnan oktasašvuodaid birra sámi oktasaš identitehta vuodul. Oktasaš identitehta lei ČSV:áriid doaibmaproseassa buvttá ja seamma proseassa lei eaktun ahte ovttastallan galggai lihkestuvvat.

Nuorttanaste-bláđi ovddeš doaimmaheaddji Anders Guttormsen šattai áŋgiris ČSV:árin ja girjjistis son čállá: «ČSV sistisdoallá dán ái'gomuša: *Ellus buot mii sábmái gullá!*» (Guttormsen 1975: 44). Son árvala ahte ČSV berre šaddat sámeálbmoga čohkken- dahje dovdomearkan. Son namuha ahte go ovdamearkka dihte muhtun olgouvssas oaidná dán golbma bustáva, de olmmoš árvida, vaikko man amas olmmoš livččii, ahte dán dálus ássat sámít dahje leat juoga man ládje sidjiide gullevaččat. Son čujuha dan nu gohčoduvvon ČSV-viessodávvalii maid Sirmsá seminára oassálastit ráhkade. (Ibid.) Dávvalis leat njealljenuppelohkái cealkaga maid sáhtta juohkit guovtti suorgái sisdoalu mielde. Suorggit leat sámpolitiikka ja sámegirjjálašvuohta. Guokte cealkaga, mat gullet goabbat suorgái, leat dát: «Čiegos sámi vækka» (J. Jernsletten 1975) ja «Čájehekkut sámi vuoiŋa» (Dunfjell 1975). Guttormsen (1975: 8) čállá vuoiŋa birra: «Vuoigŋa læ dat vuostamuš, das de vul'get buot ál'bmulaš ja kultuvralaš vuoitot ja áv'dánæmit».

Laila Stien (2000: 24) lea deattuhan ČSV girjjálašvuođa fáddán ja son čállá ahte ČSV ilmmat girjjálašvuođasemináras Sirmsás. Son čujuha divttaide mat ledje čállon dan semináras ja fuomášuhtta ahte divttat leat sisdoalu dáfus optimisttalaččat boahhteáiggi ektui ja ahte čállit leat divttaiguin ávžžuhan kultuvrralaš rámisvuođa, soabalašvuođa ja konstruktiivvalaš doaimmaid. Stien maid namuha ahte ČSV oaččui dađi mielde viiddis sisdoalu ja dat váldui atnui sierra doaban. (Ibid.)

ČSV lei guovttesuorat ja fátmastii sihke sámpolitiikkalaš ja sámekultuvrralaš doaimmaid, ja das lei sámenašuvnna vuosttaš oktasaš doaibmavuogádat mii čorgii saji sámeservodatberošteddjiide ja sámekulturovddideddjiide. Dan vuogádagas sii ovtta doaimmahe ovddidit ovttaskasolbmuid dárbbuid, sávaldagaid ja gáibádusaid, ja dán gaskadásis deaivvade makrodási vejolašvuođaiguin maid sámpolitiikka lei rahpan 1960-logu rájes. Dan láhkai váikkuhii ČSV 1970-logu dáruiduvvama vuostá.

ČSV dovdomearkkat lihkadussan ledje čuovvovaččat:

– Solidaritehta: ČSV bealis deattuhuvvui ahte buot sápmelaččat ledje buresboahhtin sin doaimmaide. Oktiigullelašvuođa dovdu lei maid oassálastiid bealis solidaritehta sámeálbmogiin. Oktiigullelašvuođa dovduin sámi olbmot berošte ČSV:s. Sámevuohta, man oasis leat giella, kultuvra ja eallinláhki, lei oktiigullelašvuođa vuodđu ja dat lei ČSV solidaritehta beroškeahhtá makkár giela guhtege oassálasti hálddašii dahje makkár gávttiin son činadii. Muhtumiin

lei sámegiella vuodđoárvun ja dovdomearkan, muhto ii gulahallangiellan. Dan balle muhtumat leat oassin rasisttalaš ideologijas (Beach 1981: 407–409).

– Riiddut: Sámelihkadusas ledje vuostálastit 1970-logus ja ledje aviisačálašeamit ČSV:áriid ja sin doaimmaid vuostá (FD 22.11.1977; FD 22.12.1977). Kulturvárjaleamis sámevuoda nanosmahttimii šadde ČSV:árat mannat vuosterávdnjái go sámevuoda bealušteddjiin ledje vuostálastit sihke dážaid ja sápmelaččaid iežaset gaskkas (Kalstad 2012b).

Deanu sápmelaš Henrik Ravna čálii aviissain ángirit ođđaáiggi sámepolitihka vuostá, ja luođi birra son muitalii ahte dat gulai ovdalašáiggi sámi viidnedoaluide. Dan vuodul son oaivvildii ahte luohti ii leat suodjalan veara. (FD 22.11.1977.) Liikká ilbme luodit ja sámi musihkka almmolaččat 1970-logus, ja 1977:s bodii Kárášjogas sámi pop-joavku *Davás* ja *Máze Nieiddat* ovddaste Norgga luđiin mánáidfestiválas dalá Jugoslávias (FD 29.11.1977). Ii lean imaš ahte Sámi musihkkalávdegoddi manjel muhtun fágaseminára celkkii duhtavašvuoda álbmoga beroštumi dáfus (FD 8.12.1977). Seamma áiggiid dieđihii *Jár'galæd'dji*-nammasaš lágádus Deanus ahte 1976 geasi rájes sii maiddá leat buvttadišgoahtán sámi musihka ja luđiid dasa lassin ahte leat girjeprentehus. *Jár'galæd'dji* šattai nu Finnmárkku vuosttaš musihkkabuvttadeaddji. (FD 28.12.1977.)

– Rájiid rasttidit: Sámi dáiddárat ja aktivistat ledje mielde álggaheame beassášmárkaniid Guovdageainnus 1971:s go Áillohaš ja Paulus Utsi leigga guovddázis čađaheame vuosttaš almmolaš juoigankonseartta doppe. Doalut gárte sámi kulturfestiválan. Dáiddár guovttos ovtastalaiga dalá aktivisttaiguin, ja ovttasráđalaččat sii olahe álggahit bistevaš festiválad, vaikko sihke prográmmat ja lávdi ledje čiñahuvvon ČSV-mearkkaiguin. (Kalstad 2012a.) Juoigamis ledje báikkálaš vuostálastit go dat ipmirduvvui risttalašvuoda bilkideapmin. Dan dihte lei Guovdageainnu skuvlastivra gielán juoigama iežas skuvllain. Vuosttaš gielldus mearriduvvui 1953:s ja dat geardduhuvvui manjemustá 1977:s. (Hætta 2011: 47.) Dalá skuvlajođiheadji Edel Hætta Eriksen lei aŋkke luoikan skuvlla vuosttaš juoigankonseartta lágideapmái Guovdageainnus 1971:s. ČSV:áriid doaimmat ođastemiin fievrredit sáme kultuvrra almmolašvuhtii lei váldodovdomearkan sin rájiid rasttideamis.

Searvedoaimmaid ovttahttima vuodul huksejuvvo oktasaš identitehta ja dat gártá oassálastiid oktasaš dovdomearkan ja boadusin lihkadusa oktasaš-doaimmain. Nuppiiguin sániiguin lea oktasaš identitehta gaskadási huksenproseassa. Proseassa váikkuhusat vulget ovttaskasolbmuid daguin ja leat danin

proseassa sisdoallun ja vuodđun oktasaš identitehtii, ja das leat oasis maid bokte huksenproseassa váikkuha oktasaš identitehtii.

Oktasaš identitehta sulastahtá ovttaskasolbmo identitehta go goappašagat álggahuvvojit ja dikšojuvvojit daid earáid ektui smávit ja stuorát joavkkuin. Dán guovtti goabatláganvuohta lea eanas dat ahte ovttaskasolbmo identitehta ektui deattuhuvvojit olbmuid sierraláganvuođat ja oktasaš identitehta dáfus lea olbmuid ovttaláganvuohta guovddázis. Proseassat doaimbavuogádaga gaskadásis, mat ledje ČSV doaimmat, váikkuhe nu ahte boadusin gárttai oktasaš sámi álbmot-identitehta .

3.4. ČSV:áriid ideologijja

ČSV lei heterogena lihkadus ja maiddái dan dihte ii lean sáhka soabaduvvon ideologijja birra. ČSV:áriid vuodđooaidnu lei ankke ahte mii leat sápmelaččat ja ovttaskas sápmelašolbmot galget beassat ja dohkkehuvvot oassin sámenašuvnnas. Seamma áiggi lei sáhka *sápmelaš*-doahpaga birra ja seammás dan birra mii lei sámi kultuvra. Dakkár digašallamii lei dárbu go ipmárdus lei ahte sápmelaš lea muhtun gávttahas, gii eallá boaresáigásaš dilis Finnmárkkus, hupmá ipmirmeahtun giela, juoigá gárrenoavvis ja njorostallá bohccuid. Dáinna vugiin lei sápmelašolmmoš meroštallojuvvon dovdomearkkaiguin mat ledje darvvihuvvon álbmoga olggobeallai.

Dákkár jurdagiid vuodul de nuorra buolva ohcagođii dovdomearkkaid mat bohciidit álbmoga iežas bealis ja dainna vugiin siskkobealde. Nils Jernsletten (1969: 87–92) lea dán vuogi mielde juohkán sápmelaččaid viđa jovkui árbevirolaš sápmelaččas modearna sámeaktivistta rádjái. Árbevirolaš sápmelaš lea son gii lea sápmelaš iige guorahala dađi eambo iežas sámevuođa. Aktivisttat fas leat eaktodáhtolaččat válljen sin sápmelaš dovdomearkkaid iežaset daguid vuodul, ja sii dorjot árvvuid ja vieruid maid sápmelaččat atnet seailuhan vearan. Eará joavkkut leat (1) sámi olmmoš guhte ealjoheamit gártá gáidat iežas sámevuođas, (2) sápmelaš guhte oavvilda ahte sámevuohta lea dušše árbevierru mii ii soaba otná dillái ja (3) son guhte doalaha árvvus čielga árbevirolaš sámekultuvrra vai dat áiggi mielde riggudivččii riikka kultuvrra. (Ibid.)

Go sámevuohta rievddada olbmuid iežaset válljejuvvon daguid mielde, de ii leat sámi kultuvra dušše ovttalágan. Sámi kultuvra sáhtá leat go muhtun sámi olbmot čoahkkanit humadit áššiid birra maid earáge olbmot eará guovlluin guorahallet. Nu maiddái bohciida sámi kultuvra go muhtun sámi nuorat

deaivvadit Oslos humadit sámegillii man birra de fal. Nils Jernsletten maid čujuha dasa ahte sámekultuvra lea ealli kultuvra danin go sámi searvvit ceggejuvvojit ja sámeorganisašuvnnat dollet čoahkkimiid ja konferánssaid. Muhtun dehálaš eaktu lea aŋkke ahte sámi olbmot ieža välljejit leat sápmelažžan. (Ibid.)

Hugh Beach (1981: 403–407) lea čállán ČSV birra Ruota beale Sámis. Son čujuha Lars Anders Baer čállagii ČSV birra, mii lea almmuhuvvon sámeaviissas *Samefolket* (2/1976), gos Baer čállá ahte ČSV lea sámi symbola. Lars Anders Baer navddii maid ČSV measta ideologiiian sámiid rahčamiin go deattuhuvvui ahte mii leat sámit ja mii háliidit leat sámit. (Ibid.: 404.) Paulus Utsi, Johkamohkis eret, lei mielde álggaheame beassášmárkandoaluid Guovdageainnus (Kalstad 2012a) ja lei ČSV bealušteaddji. Utsis lea maid dajaldat ČSV viessodávvalis (Guttormsen 1975: 44).

3.5. Rekrutterenfierpmádat

ČSV gulahallamis lei fierpmádat ja dan bokte oktavuoddat dollojuvvoje. Teoriiain lihkadusaid hárrái leat dat gohčoduvvon rekrutterenfierpmádahkan ja mun lean dohkkehan dan doaban dás ge. Sámeorganisašuvnnat doalahe iežaset miel-eavttus olggobealde ČSV, muhto aŋkke muhtun báikkálaš sámiid searvvit doibme deaivvanarenan ČSV:áriidda. Sámenuoraid searvvit álggahuvvoje 1970-logus ja ledje dehálaš oassálastit ČSV-fierpmádagas.

Sámi Instituhtta šattai guovddáš deaivvanbáikin mii seammás attii movtta nuorraolbmuide go oidne ahte sápmelašolbmot ledje olahan oažžut alla virggiid riikkaid vuogádagain. Hugh Beach (1981: 400) lea navdán Sámi Instituhtta guovddážin ČSV-fierpmádagas. Earet Sámi Instituhtta lei maiddái sámi gymnása Kárášjogas oassi fierpmádagas ja doppe ledje earenoamážit oahppit ja sin searvvit dehálaš oasis fierpmádagas. Muđui ledje oassálastit nugo Sámiid Vuorká-Dávvirat, *Siida*-nammasaš duodjeoahppo- ja ahtanuššanguovddáš Guovdageainnus, Duodje Guovddáš ja Jár'galæd'dji Fanasgiettis, *Sáogat*-aviisa dassáži go Odd Mathis Hætta biddjui eret doaimmaheaddjivirggis 1974:s, oahppit ja sin searvvit Sámi álbmotallaskuvllas Johkamohkis ja maiddái sámerádiot Norggas, Ruotas ja Suomas.

Riikkaeiseválddit mearride 1975:s juolludit eanet ruđa sámi kulturdoaimmaide. Norgga kulturráđđi oaččui ovddasvástádusa doarjut buot osiid sáme-kultuvrras ja buot guovlluin riikkas. (St.diedáhus nr. 52 (1973–74).)

Kulturráđđi lei Mázi ceggen sierra čállingotti sámi kulturdoaimmaid várás. Isak Samuel Hætta jodihii čállingotti gos earet su barge kontordoaibmaveahkki ja girjjálašvuodakonsuleanta. (Isak Samuel Hætta, persovnnalaš gulahallan.) Eará odđa servodatdoaimmat, nugo sámi teáhter, mánáidgárddit, doalut ja festi-válat, oazžugohte álggahandoarjagiid ja muhtun doaimmat maid ožžo dadistaga fásta ruhtadeami. Dan láhkai gárttai Norgga kulturráđđi doaimmaidisguin oassin ČSV-fierpmádagas.

4. Digaštallan

ČSV ilmmi Mázes čakčat 1970. Dan rájes dat gullogođii doaban. Guovdageainnus ja Mázes lei dan áiggi nana sáme politihkalaš biras. Seammás dagahii Álttá-Guovdageaineanu dulvadanáitta dilálašvuoda mii maid bovttii olbmuid politihkalaš doaimmaide. ČSV gullostalai álgobáliid doaban čoahkkimiin, seminárain ja eará sámedoaluin. Danin lean dán artihkkalis addán saji čilget politihkalaš dilálašvuoda makrodásis ja aktevrraid ipmárdusa dili mikrodásis duogážin ipmirdit manne doaba ilmmi.

Čakčat 1972 oáččui doaba girjjálašvuoda lassisisdoallun, ja nu šattai ČSV guovttesuorat fenomenan mii čohkkii sihke politihkalaš berošteaddjinuoraid, dáiddáriid ja kulturbargiid. ČSV-fenomena lei sámeaktivisttaid, dáiddáriid ja kulturbargiid doaibmavuogádat. Vuogádat ii lean organiserejuvvon njuolggadusaiguin ja sierra stivrrain. Diehtujuohkin, koordineren ja jodiheapmi doaimmai ásašusain mat ledje fárus ČSV-fierpmádagas. Seammás dat dadistaga institušonaliserejuvvui govda lihkadussan (engelasgillii *general social movement*) nugo nuoraid- ja ráfilihkadusat, main leat árvvut ideologijavuodđun. Dakkár lihkadusain leat dušše jurdagiin guđe guvlui leat jođus eaige dain leat ulbmilat, njuolggadusat ja stivrenorgánat. (Blumer 1946: 199–219.)

ČSV-lihkadus doaimmai sámi siviilaservodagas ja lei iešráđđejeaddji sámeorganisašuvnnaid ja -institušuvnnaid ektui, main lei ČSV:in dahkamuš dušše fierpmádaga bokte. Doalut ledje oassin siviilaservodagas. Sámedoalut ledje ČSV:áriidda deaivvanarenan. Beassášmárkaniin Guovdageainnus lei ČSV:s earenoamáš stáhtus, ja doppe sii dikšo sin ovttalárganvuoda ja besse maid čájehit gullelašvuoda ČSV:i. Doaibmaproseassa, mii váikkuhii oktasaš sámi identitehtii, geasuhii ja čohkkii ráfálaš nuoraid guđet berošte nanosmahttit sámevuoda. Sii ovddidišgohte oktasaš áigumušaid politihkalaččat ČSV-lihkadussan.

Stuorradiggi meannudii 1975:s Norgga ođđa kulturpolitihka ja dan ságastallamis mitalii Finnmárkku stuorradiggeolmmái Thor Listau ahte muhtun sámi aktivistajoavkkut barget oččodit iežaset sámeriikka ja muhtumat sis maid vuostálastet sápmelaččaid náitalit dážaiguin (Stuorradiggi 1975: 2497). Dakkár cealkagat gullostalle ja ČSV:árat navdoje rasistan geat barge oažžut iežaset riikka. Mañit áiggiid guorahallamat ja dutkammat leat duodaštan ČSV:áriid vigihis sámeaktivistan guđet ovddide sámeapolitihka stádaid ortnegiid siskkobealde, ja dán rádjái ii leat oktage sis gávnnavuvvon ja dubmejuvvon dakkár bahádahkkin.

Vigdis Stordahl (1998: 98–102) lea navdán ČSV:áriid nationalistan ja oaivvilda ahte sii välljeje dovddus doahpágiid našuvnna birra nugo gávtti dahje bunáda (Norgga nátionálabivttas), luođi dahje steva (Norgga álbmotmusihkka) ja guovllu mii lei Sápmi. Son joatká čuoččuhemiin ahte sámelihkadus ii leat nákcen jorgalit namuhuvvon áššiid kulturpolitihkalaš temán, muhto dan gal leat baicca sámi dáiddárat nákcen. Girjjálašvuodas leat fas earenoamážit nissongirječállit beroštan identitehtagazaldagain. (Ibid.) Dan fuomášupmái ii leat go lasihit ahte sámi dáiddáriid ja girječálliid doaimmat ledje nubbin suorgin ČSV:s ja sii ledje ieža ČSV:árat.

Øystein Steinlien (2006: 106–108) lea gohčodan govda sápmelašdoahpaga sámelihkadusa pan-sámi ipmárdussan, ja mun lean navdán dan oassin ČSV-ideologijjas. Dán sápmelašdoahpaga ledje dohkkehan Sámiid kulturpolitihkalaš prográmma (1971) ja sámeapolitihkalaš prográmma (1980).

Káren Elle Gaup lea čujuhan ahte ČSV šattai muhtun nuoraid identitehtamearkan. ČSV:árat fas ledje dan áiggi entreprenevrrat. Son ii namut dan áiggi ođastandoaimmaid, muhto baicca geardduha vássánaiggiid ávnnasin ČSV:áriid huksemiin. Loahpas son navdá ČSV:áriid suhtus sápmelažžan, geat eai lean liikká buoremielas go nuorat buolvvas sin mañis. (Gaup 2006: 90–97.) Gaup lea deattuhan osiid maid eará dutkit su ovdal maid leat dahkan. Son ii leat fuomášan ahte huksejeddji entreprenevrraid dovdomearka lea ahte sii leat raknume ođđa doaimmaid olahit danin go sii leat duhtameahtumat servodatdiliiguin.

Vaikko ČSV lei vuolgahuvvon váldosámevuovlluin Finnmárkkus ja doaimmai doppe daid vuosttaš áiggiid, de dat dađi mielde oaččui coavcci stuorát osiin sámevuovllus. Dasa lei mearkan go beassášmárkanat Guovdageainnus 1970-logu gaskamuttus geasuhe sámenuoraid Lulli-Sámis, Johkamohkis ja Divtasvuonas earet lagas guovlluin Davvi-Sámis (Kalstad 2012b). Paulus Utsi lei muhtun mátkkis Snáasei buktán datneárppuin hervejuvvon ČSV-mearkkaid maid lullisámenuoratge geavahišgohte (Lill Westerfjell Kalstad, persovnnalaš gulahallan).

Dát dáhpáhus duodašta ahte ČSV lávddai sámevuovlluide olggobealde guovddáš Davvi-Sámi.

Lea veara imaštallat movt ČSV lihkostuvai go Sámis dábálaččat ii leat álki oazžut johtui eaktodáhtolaš oktasaš doaimmaid. Vuosttaš vástádussan dasa lea ahte ČSV-lihkadusas lei sámevuolta guovddážiis ja das lei sadji buot vuovlluid sámenuoraide. Nuorra olbmot dovtagohte ČSV govda ja rabas oktavuottan almmá miellahttuvuođa haga. Searvan ČSV:i ii geatnegahttan eanet go guhstege oaččui ieš servvoštallamis.

Dálvet 2012 muhtun ovddeš ČSV:árat deaivvade semináras Fanasgiettis gosa sii maid ledje bovden eará berošteddjiid. ČálliidLágádus lei seminára ruhta-deaddji. Badjelaš guhttalogis serve seminárii ja ovddeš ČSV:árat ožžo sihke rámi ja ávžžuhusaidda boktit dan beakkán lihkadusa. (NRK Sápmi 5.1.2012; NRK Sápmi 7.1.2012.) Ođđa álgaheapmi ii leat guđđon dainna ovttain seminárain. Mañemus áiggiid lea gullostan NRK Sápmi rádiosáddagiin ahte Norgga Sámiid Riikkasearvvi nuoraidjoavku leat ohcalan dakkár lihkadusa go sii navdet ČSV lei (NRK Sápmi 11.11.2012). Ohcaleapmi, mii gullostallá duollet dálle, sáhtášii leat vuolggasadjin ipmirdit ahte nuorain orru leame dárbu oktasaš doaimmaide ja arenaide. Oktasašvuolta fertešii maid leat proseassaid vuodus jus leš doaivva ovddidit oktavuodaid lihkadushámmis. Nu livččii oktasašvuodaid váillaheapmi sisdoallun ovtastallamiidda ja dakkár váillaheapmi sáhtášii bohciidahttit ođđa sámelihkadusa. Jus áibbašheapmi galggašii šaddat álggahandoaimman, de lea dat dušše nuoraid hálddus.

Earet váillahemiid leat eavttut servodaga bealis jus álgaheapmi galggašii lihkostuvvat. Muhtun eaktu livččii ahte searvedoaimmat oktasaš sámevuoda huksema várás vuoruhuvvojit. Dat livččii guovddáš sáme politihkalaš eaktu. Otná sámi digaštallamiin lea baicca sáhka earuid birra. Dan vuodul lea sámečeardda siskkobeallai čuožžileame okta sáme gielat álbmot ja nubbi fas dárogielat, ja sága guovddážiis lea ahte dat leat dássálaga. Ii leat sáhka sámenašuvnna birra mas livččii sadji buot sápmelaččaide jearakehtta makkár gákti ja giella sis leš. Otná perspektiivvas lea giella biđgeme álbmoga dan sadjái go čohkkeme.

5. Konklusuvnnat

ČSV ilmmat politihkalaš doaban 1970:s Mázes ja Guovdageainnus. Sirpmá semináras čakčat 1972:s doaba laktašuvai sámi girjjálašvuhtii. Dan rájes

doaimmai ČSV sámpolitiikhkalaš govda lihkađussan, mii čohkkii sihke nuorra sámpolitiikhkaberosteddiid ja sámi dáiddáriid ja kulturbargiid. Lihkadusa vuodđu lei doaibmavuogádat maid ČSV:árat hukseje. Kulturdoaimmaid váikkuhusat leat earenomážit ođasmahtán sámpolitiikhkalaš ja -servodaga, seammás go goappašat suorggit leat leamaš dárbašlaččat oppalaš loahppabohtosa dáfus.

ČSV-doaimmat proseassan bohciidahte oktasaš sámi identitehta ja dat lei sámevuoda speajalin. ČSV-doaimmaide serve nuorat iešguđet guovlluin jearatkeahhtá makkár giellahálldašeapmi ja eallinvuohki guđesge lei dahje makkár gávttiin guhtege činadii. Čoahkkanit sámi oktasašárvvuid vuodul olahit oktasaš sámevuoda geasuhii nuorrabuolvva. Dakkár gullevašvuolta lei vuodđun oktasaš sámi identitehtii, ja oktasaš identitehta lei eaktun álbmoga čohkkemii sámevuoda vuodul.

ČSV doaimmai sámi siviilaservodagas gaskamuddui 1980-logu. Siviilaservodatdoaibmavuogi doaimmaid sadjái lea ovdamearkka dihte Norggas boahhtán sáhka Sámedikki, eiseválddiid ja sámi almmolašvuoda birra. Sámeálbmoga oktasašvuolta ii leat šat dikšojuvvon nugo 1970-logus ja našuvdnahuksen lea maid jaskkohan. Boahhteáiggi dutkamii livččii hástalusán háhkat máhtu dan birra movt otná sámpolitiikhka váikkuha sápmelaččaide álbmogin ja leago dakkár vuordámušaid vejolaš olahit otná vuogádagain mas válgagilvu lea guoddi prinsihppa. Joatkkan dakkár dutkamii livččii gažaldat das movt oktasaš sámi identitehta, mii nanosmahtá sámevuoda, váikkuhivččii dasa movt sápmelaččat doibmet Norgga borgárin. Nuppiiguin sániiguin: livččiiigo sámenašuvdna doalahán sápmelaččaide riikka oktavuoda olggobealde ja livččiiigo dat hehttehussan?

Otná Norgga sámpolitiikhka lea stáda ášahusaid hálddus ja dasa besset ovttaskasolbmot searvat nugo Sámedikki bokte. Bellodagat ja organisašuvnnat leat ovttaskasolbmuide gaskaoapmin ja dain eai leat ovttaskasolbmot eanet go ahte ovttaskasolmmoš searvamiin muhtun bellodahkii sáhtta gilvuin eará oassálastiiguin válljejuvvot Sámedikki luohtámušolmmožin. Sámediggi lea ášahuvvon álbmoga oainnu speadjalastit ja danin maid besset ovttaskasolbmot oassálastit vassis váлгаortnegiid vuodul. Livččii dutkanbargun gávnnahit movt Sámediggi ovddida sápmelaš oktavuoda.

Sámpolitiikhkalaš vuogádat lea fas nuppe bealis nanosmahtán sámeálbmoga oktavuoda riikka politikhkalaš institušuvnnaide ja nu maid leat sápmelaččat integrerejuvvon nannoseappot riikki. Oassin sámpolitiikhka ášahusain leat virggit mat dikšot ášahusaid hálldašandoaimmaid, ja hálldašeami mielde čuvvot ruđat ja riikkaeiseválddiid njuolggadusat. ČSV doaimmai siviilaservodagas ja go

otná sámepolitihkalaš vuogádat lea virggálaččat oassin stáda doaimmain, de leat maid eavttut ovdamearkka dihte ruđa dáfus eará go dat mat siviilaservo-dagas livčče. ČSV:áriid geasuhii oktasašvuohta ja ovttas ovddidit doaimmaid sámavuoda nanosmahttima várás. Dalá ipmárdus lei ahte sámenašuvdna hukse-juvvo sápmelaččaid iežaset oktasaš daguiguin ja dan ii sáhte gáibidit earáin nugo eiseválddiin.

Gáldut

Girjjit ja áigečállagat

- Aubert, Vilhelm 1978: *Den samiske befolkning i Nord-Norge. Sámi ál'bmud Davvi-Norgas*. Artikler 107. Oslo: Statistisk Sentralbyrå.
- Baer, Lars-Anders 1979: Sámiid oktiigullelašvuođa symbolat. – *Sámiid X konfe-reansa. Árrjaplouvvi 20–22.6.1978*. Helsset: Davviriikkaid sámiráđđi. 33–37.
- Beach, Hugh 1981: *Reindeer-Herd Management in Transition. The Case of Tuorpon Saameby in Northern Sweden*. Uppsala Studies in Cultural Anthropology 3. Uppsala: Uppsala University.
- Bjørklund, Ivar 2000: *Sápmi – nášuvdna riegáda*. [Tromsø]: Samisk etnografisk fagenhet, Tromsø Museum.
- Blumer, Herbert 1946: Social Movements. – Alfred McClung Lee (doaimm.), *New Outline of The Principles of Sociology*. New York: Barnes & Noble.
- Bongo, Tore 1976: Hva CSV betyr for meg. – *Dyade 2*: 44–45.
- Čállagat I 1973. Kárášjohka: Láv'degád'di ávdidan dittii sámigiel girjálášvuođa.
- Dunfjell, Ellen Marit Gaup 1975: Čájehekkut sámi vuoiņa. – Anders Guttormsen (doaimm.), *Jur'dagat ja sánit. Sámi divtat*. Oslo: Det Norske Samlaget. 44.
- Eidheim, Harald 1971: *Aspects of the Lappish Minority Situation*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Gaup, Káren Elle 2006: Historie, minne og myte i moderne samisk identitetsbygging. – Vigdis Stordahl (doaimm.), *Samisk identitet. Kontinuitet og endring*. Dieđut 3/2006. Guovdageaidnu: Sámi Instituhtta. 85–98.
- Guttormsen, Anders (doaimm.) 1975: *Jur'dagat ja sánit. Sámi divtat*. Oslo: Det Norske Samlaget.
- Hovland, Arild 1996: *Moderne urfolk. Samisk ungdom i bevegelse*. Oslo: Ungforsk/NOVA & Cappelen Akademisk Forlag.

- Hætta, Odd Mathis 2011: Den gamle samiske religion som folketro i dagens samiske kristne miljøer. – Anders Jarlert (doaimm.), *Kyrkohistorisk årsskrift 2011*. Lund: Svenska kyrkohistoriska föreningen. 43–51.
- Jenkins, Richard 1996: *Social identity*. London: Routledge.
- Jernsletten, Johan 1975: Čiegos sámi vækka. – Anders Guttormsen (doaimm.), *Jur'dagat ja sánit. Sámi divtat*. Oslo: Det Norske Samlaget. 44.
- Jernsletten, Nils 1969: Kvifor vere same? – Lina R. Homme (doaimm.), *Nordisk nykolonialisme. Samiske problem i dag*. Oslo: Det Norske Samlaget. 70–98.
- Johannessen, Asbjørn & Tuft, Per Arne & Christoffersen, Line 2010: *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. Oslo: Abstrakt forlag.
- Kalstad, Johan Klemet 1970: Hvorfor og hvordan skal samene få innflytelse på avgjørelser i saker som angår dem selv? – *NSR protokoll 1970*. Guovdageaidnu: NSR kántuvra.
- Kalstad, Johan Klemet Hætta 2011a: Norgga sámepolitihka molsašupmi odđa áiggis. – *Sámi dieđalaš áigečála 1/2011*: 43–65.
- Kalstad, Johan Klemet Hætta 2011b: «Sámegielaht leat oalle boares olbmot». – *Sámis 10*: 44–48.
- Kalstad, Johan Klemet Hætta 2012a: Beassášmárkanat Guovdageainnus ja Áillohaš rohkki. – *Sámis 11*: 30–35.
- Kalstad, Johan Klemet Hætta 2012b: Norgga sámepolitihkka 1970-logus – odastemiin nanosmahttit sámevuoda. – *Sámi dieđalaš áigečála 2/2012*: 85–111.
- Keskitalo, Alf Isak & Jernsletten, Nils & Broch, Harald Beyer & Klausen, Arne Martin 1977: *Truede minoriteter*. Global geografi og historie for ungdomsskolen. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Magga, Ole Henrik 2006: Samisk aktivist i 40 år. – *Samtiden 2/2006*: 72–82.
- Melucci, Alberto 1991: *Nomader i nuet: sociala rörelser och individuella behov i dagens samhälle*. Göteborg: Daidalos.
- Mikkelsen, Magnar 1971: *Masi, Norge*. Oslo: Cappelen.
- Solbakk, John T. 2012: 40-jagi ávvun. Mo ČSV riegiidii. – *Sámis 11*: 77–80.
- Steinlien, Øystein 2006: Kontinuitet og endring i håndtering av identitet i et sjøsamisk område. – Vigdis Stordahl (doaimm.), *Samisk identitet. Kontinuitet og endring*. Dieđut 3/2006. Guovdageaidnu: Sámi Instituhtta. 99–113.
- Stien, Laila 2000: ČSV. – Harald Eidheim & Dikka Storm (doaimm.), *En nasjon blir til*. Ottar 4/2000 (232). Tromsø: Tromsø Museum – Universitetsmuseet. 24.

- Stordahl, Vigdis 1995: Manne lea nu jaskat – sámi váilevaš servodatságastallama birra. – Harald Gaski & John Trygve Solbakk (doimm.), *Essayčoakkáldat 2: cafe Boddu*. Kárášjohka: Davvi Girji. 128–136.
- Stordahl, Vigdis 1998: *Same i den moderne verden. Endring og kontinuitet i et samisk lokalsamfunn*. Karasjok: Davvi Girji.
- Thörn, Håkan 1997: *Modernitet, sociologi och sociala rörelser*. Göteborg: Göteborgs universitet.

Almmolaš čielggadeamit, mearrádusat, aviisabihtát jna.

- Bovdehus 3.11.1970 = *Innbydelse til seminar i Kautokeino i tiden 9.-12. desember 1970*. J. K. Kalstad vuorká, Guovdageaidnu.
- FD 22.11.1977 = *Finnmark Dagblad* (22.11.1977).
- FD 29.11.1977 = *Finnmark Dagblad* (29.11.1977).
- FD 8.12.1977 = *Finnmark Dagblad* (8.12.1977).
- FD 22.12.1977 = *Finnmark Dagblad* (22.12.1977).
- FD 28.12.1977 = *Finnmark Dagblad* (28.12.1977).
- NRK Sápmi 5.1.2012 = Hætta, Mathis 2012: – Vi trenger nye ČSV-ere. – *NRK Sápmi* 5.1.2012. <http://www.nrk.no/kanal/nrk_sapmi/1.7942179> (17.9.2013).
- NRK Sápmi 7.1.2012 = Schanche, Tor Emil & Hætta, Mathis 2012: – Det kom mange flere enn vi ventet! – *NRK Sápmi* 7.1.2012. <http://www.nrk.no/kanal/nrk_sapmi/1.7944432> (17.9.2013).
- NRK Sápmi 11.11.2012 = Utsi, Johan Ante 2012: – NSR-U: Ønsker «ČSV» tilbake. – *NRK Sápmi* 11.11.2012. <http://www.nrk.no/kanal/nrk_sapmi/1.8392125> (17.9.2013).
- Sáгат* 28.5.1970 = *Sáгат* nr. 11 (28.5.1970).
- Sámepolitihkalaš prográmma 1980 = *Sámepolitihkalaš prográmma* 1980. Ohcejohka: Sámiráđđi.
- Sámiid kulturpolitihkalaš prográmma* 1971. Ohcejohka: Sámiráđđi.
- St.diedáhus nr. 52 (1973–74) = *Ny kulturpolitikk. Tillegg til St.meld. nr. 8 for 1973–74 Om organisering og finansiering av kulturarbeid*. St.meld. nr. 52 (1973–74). Oslo: Kyrkje- og undervisningsdepartementet.
- Stuorradiggi 1975 = *Forhandlinger i Stortinget nr. 317*. 9. januar 1975 – Kulturdebatt. Innstilling fra kirke- og undervisningskomiteen om kulturarbeid og kulturpolitikk (Innst. S. nr 23, jfr. St. meld. nr. 8 og nr. 52 for 1973–74).

Informánttat

Isak Samuel Hætta, Máze. Son lea girječálli ja lea oassálastán sámi girjjálašvuoda doaimmain. Son lea maid jođihan Norgga kulturráđi sámi čállingotti Mázes.

Lill Westerfjell Kalstad, Guovdageaidnu. Son lei 1970-logus oahpaheaddjin Snåases ja lei earet eará mielde ceggeme sámiid searvvi doppe. Dál son bargá Sámedikkis Guovdageainnus.

Ole Einar Olsen, Deatnu. Son lea ovddeš oahpaheaddji, rektor, fylkkaskuvla-
hoavda, NSR stivrralahttu ja Guovdageainnu suohkanpolitihkar.

Synnøve Persen, Porsáŋgu. Son lea dáiddár ja lea leamaš njunnošis sámi dáidaga ovddidandoaimmain.

Remembering ČSV – Saami nationalists or Saami political entrepreneurs

ČSV was a renowned idea in the Saami politics of the early 1970s, and soon became a set phrase, a movement. It began to attract Saami from the younger generation, who showed a keen interest in Saami affairs. I have looked into how and when the ČSV appeared. The main objective of my research is to find out how it became a slogan and what effect it had. The aim of my article is to compile information and knowledge on a central phenomenon in the Saami's cultural and political struggle of the time. My theoretical base for understanding movements of this kind is collective action, acquisition by the participants of a common identity. I conduct qualitative research by collecting information both from written sources and interviews. Informants are chosen strategically.

ČSV appeared in the autumn of 1970, during the course of a Saami-political event in Máze, Norway, and the notion existed as a Saami-political slogan for some years thereafter. In the autumn of 1972, it also became linked to Saami literature, and from then on, ČSV continued as a two-pronged movement. It attracted the young, interested in Saami politics as well as artists and persons engaged in Saami culture, functioning as a process of awakening and of the formation of a common identity.

ČSV was an active, independent and self-determining body of Saami civil society between Saami organizations and institutions. ČSV established a dialogue between those on the i-net, making discussion of Saami affairs accessible. Though the ČSV had been born in the North-Saami regions, the movement also spread to Saami areas in the east and the south.

ČSV enhanced «Saaminess» in the public sphere, in meetings, conferences, festivals and newspaper articles. However, the mutuality of collective action within the Saami nation has not been maintained at the level it attained during the 1970s, and nation-building has, therefore, also come to standstill. Those developments have, in the new millennium, been replaced by discussion of the Saami parliaments, the authorities and of Acts and statutes. The new reality of Saami political life created by ČSV ought to be an appropriate subject for Saami research.

Keywords: ČSV, cooperation, Saami politics

JOHAN KLEMET HÆTTA KALSTAD

Sámi University College

johankk@samiskhs.no